

Π Α Ν Δ Ω Ρ Α .

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 1866.

ΤΟΜΟΣ ΙΖ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 399.

ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΣΕΩΣ.

Ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς εἰς ἣν ἐφθάσαμεν διὰ τῆς σειρᾶς τῶν μελετῶν τούτων (1), δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποδείξωμεν ἐκ νέου, ὅτι ἡ ποίησις εἶναι ὁ ἀνώτατος βαθμὸς τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας. Τῶν ὄντι κατὰ μὲν τὰς προηγουμένας τέχνας ἡ πνευματικὴ ὑπόστασις οὐσιωδῶς ἢ αὐτῇ πάντοτε διαμένει, καὶ μόνον διαφέρει ἡ ἔκτασις αὐτῆς, ὁ τρόπος καὶ τὰ μέσα τῆς ἐκφράσεως, ἡ δὲ ποίησις, ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης ἰσταμένη, ἔχει ἐξ ἀνάγκης ἔτι εὐρυτέραν ἔκτασιν καὶ μέσα ἐντελεστερα, διότι καὶ πάντα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος περιλαμβάνει, τὰ τε αἰσθητὰ καὶ νοερά καὶ ἠθικά, καὶ τὰ παντοῖα εἶδη αὐτῶν, καὶ μέσα μεταχειρίζεται φύσει ἀνώτερα ὧν χρῶνται αἱ ἄλλαι τέχναι, τὴν ἀντικειμενικὴν ὕλην τῶν ἐν τόπῳ ὅλως ἀποβάλλουσα, καὶ τὸ αὐτὸ μέσον τῆς μουσικῆς διατηροῦσα, ἀλλὰ πρὸς τινα κληρονομήσαν καὶ λαμπροτέραν διατύπωσιν. Τοῦτο δὲ εἶναι ἡ λέξις, ὁ ἔναρθρος φθόγγος, ὁ προφορικὸς λόγος, γέννημα καὶ πιστὴ εἰκὼν τοῦ ἐνδικητέου, μέσον περιληπτικώτατον, διότι πάντα δι' αὐτοῦ δηλοῦνται, καὶ πλείονας καὶ μεγάλας ἐννοίας διὰ μιᾶς λέξεως ἐνίοτε ἐκφέρει, σαφέστατον, οὐδὲν ἔχον ἐν ἑ-

αυτῷ ἔμμεσον καὶ συμβολικόν, ποικιλώτατον, πᾶσαν διάκρισιν καὶ ἀπόχρωσιν τῶν ἐντὸς διαστέλλον, καὶ ἐπὶ τέλους προοδευτικώτατον, διότι πᾶσαν ἀνάπτουσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος συμπαρακολουθεῖ, καὶ ἐπ' ἄπειρον τελειοποιεῖται. Ἄλλ' εἶναι πρὸς τούτοις, ὡς αἱ ψυχολογικαὶ μελέται ἀποδεικνύουσι, καὶ ἴδιον τοῦ πνεύματος δημιουργήμα, πρὸς πᾶσαν νοητικὴν δύναμιν ἀντιστοιχοῦν, τὴν ἐνέργειαν ἐκάστης γονιμωτέραν καθιστῶν, καὶ τὰ προϊόντα αὐτῆς τελειοποιῶν ἐνταυτῷ καὶ ἀποθησαυρίζον. Ἄρα καὶ διὰ τὴν ἔκτασιν καὶ διὰ τὰ μέσα ἡ ποίησις παρίσταται οὐ μόνον ἀνώτερος, ἀλλ' ἀνώτατος βαθμὸς καλλιτεχνίας. Πέραν αὐτῆς δὲν δύναται νὰ προβῇ ὁ καλλιτεχνικὸς νοῦς, πάντα ἐν ἑαυτῷ καὶ δι' ἑαυτοῦ συλλαμβάνων καὶ ἐκφράζων ὑπὸ τὸν τύπον τοῦ καλοῦ. Καὶ ὅμως καθαρὰν καὶ πλήρη ἐννοιαν τῆς ποιήσεως εἰσέτι δὲν ἔχομεν, διότι πανθ' ὅσα εἶπομεν ἀρμόζουσι καὶ εἰς ἄλλους κλάδους τῆς νοητικῆς ἐνεργείας, οἱ τινες πάντα τὰ ἐν τῷ πνεύματι πραγματεύονται ἐπίσης καὶ ἐκδηλοῦσιν.

Ὅπως τὴν ἐννοιαν ταύτην μορφώσωμεν, ἀνάγκη ν' ἀναδράμωμεν εἰς τὰς πρώτας ἀρχάς. Ἐὰν ποίησις τοῦ καλοῦ εἶναι πᾶσα καλλιτεχνία, εἰάν τὸ καλὸν εἶναι ἡ δι' ὑπερέχου ὄντοῦτος φανέρωσις τοῦ ἰδανικοῦ, τῆς ἐντελεστατῆς τάξεως τοῦ λόγου, καὶ εἰάν ἡ ποίησις διὰ τε τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ μέσα εἶναι

(1) Ὁρα Πανδ. φολιάδ. 15 Ἰουνίου 1866.

ἡ κορυφή τῆς τέχνης, τὴν ἐντέλειαν τοῦ ἰδανικοῦ δι' ἐντελεστάτου μέσου ἐκδηλοῦσα, ἔπεται, ὅτι οὐσιωδῶς εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἰδανικοῦ διὰ τοῦ λόγου. Ὡς ἐκ τούτου πάντα τὰ ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις συγκεφαλαιοῦ ὡς ἐν τινι ἀκμῇ καὶ ἀνθήσει τῆς φαντασίας, καὶ ὕλην παρέχει εἰς αὐτάς καὶ τὰς ζωογονεῖ καὶ παράγει, καὶ πρώτη καὶ κατὰ χρόνον καὶ κατ' ἀξίαν καὶ τιμὴν ἀναφάνεται, καὶ καθολικὴ εἶναι εἰς πάντα τὰ ἔθνη κατὰ πάσας τὰς ἐποχὰς τῆς ἱστορίας, καὶ ἐν μέσῳ τῶν κοινωνικῶν στοιχείων θέσιν κατέχει περιφανεστάτην μεταξὺ θρησκείας καὶ φιλοσοφίας, τὴν αὐτὴν ἀμφοτέρων ἔχουσα ὑπόστασιν, ἀνωτάτην τινὰ ἀλήθειαν, ὑποκείμενον τοῦ καλοῦ, καὶ τῆς μὲν διαφέρουσα ὡς ἐκ τῆς πηγῆς, ἥτις εἶναι ὅλως θεία ἐν τῇ θρησκείᾳ, τῆς δὲ, ὡς ἐκ τῶν μέσων, καθ' ὅσον ἐν ἐκείνῃ μὲν δι' ἰδιαιτέρων μεθόδων, διὰ τῆς παρατηρήσεως, τῆς ἀφαιρέσεως, τῆς ἐπαγωγῆς; καὶ τοῦ συλλογισμοῦ ζητεῖται καὶ ἀποδεικνύεται ἡ ἀλήθεια, καὶ δι' ἀφρημένου καὶ ψυχροῦ λόγου ἐκτίθεται, ἐν ταύτῃ δὲ διὰ τοῦ αἰσθηματός, τῆς φαντασίας, τῆς ἐμπνεύσεως ἀποκαλύπτεται, καὶ δι' ἰδιαιτέρων εἰκόνων καὶ ἐνοίων καὶ αἰσθημάτων καὶ ἐξήγησιν λόγου ἐξαγγέλλεται. Ἐκ τούτου προέρχεται ὅτι δύναται νὰ χρησιμεύσῃ, καὶ πραγματικῶς ἐχρησίμευσεν, ὡς ὄργανον ἀμφοτέρων, καὶ ὅτι τὸ ἐν τῇ ποιήσει ἀληθές, διὰ τοῦ καλοῦ ἐκφραζόμενον, ἐπιφέρει τὸ ἀγαθόν, ὡς τὸ ἀγαθὸν διδάσκει ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἡ φιλοσοφικὴ θεωρία, ὥστε οὐ μόνον διὰ τῆς κοινῆς ὑποστάσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ κοινῶς τέλους καὶ σκοποῦ καὶ ἀποτελέσματος συνάδει τὸ ἔθνος ἔπος τοῦ αἰδοῦ πρὸς τὰ παραγγέλματα τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης σοφίας; καὶ οὕτως ἡ μὲν ποίησις γίνεται εὐγενὴς παντὸς ἀληθοῦς ἐρμηνεία, μοχλὸς ἰσχυρότατος καὶ τελειότατος ἐν ταύτῃ τοῦ πολιτισμοῦ προῦν, ὁ δὲ ποιητῆς παρουσιάζεται ὡς ἀνωτέρως φύσεως ὄν, δημιουργός, ἐν τῇ κατ' ἀνθρώπον ἀνωτέρω σημασίᾳ τῆς λέξεως, μυσταγωγός καὶ ἐρεφάντης καὶ τῆς θείας προνοίας ὄργανον τελεσφόρον.

Περὶ τὸν μετὰ ταῦτα νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς πρὸς τὰς ἄλλας τέχνας σχέσεις τῆς ποιήσεως, καὶ νὰ ἐπαναλάβωμεν, ὅτι ἡ κυριώτερα τῶν σχέσεων τούτων, εἶναι ὅτι ἀφ' ἐνός μὲν, συγκεφαλαιοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ, ὑποκινεῖ πάσας τὰς ἄλλας, παρέχουσα εἰς αὐτάς τὴν ὑπόθεσιν καὶ διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς προῦντων, καὶ διότι παντὸς καλλιτεχνικοῦ ἔργου προηγείται ἡ ἐν τῷ πνεύματι ἐννοία αὐτοῦ, εἰσφέρει ποίημα προσχεδιάζον καὶ συλλαμβάνον αὐτὸ ἐντελεστότερον πάντοτε τῆς ἐκτελέσεως; ὅτι καὶ τὰς εἰκόνας τῶν ἐν τόπῳ καὶ τὸ ἐν τῇ μουσικῇ αἰσθημάτων μετὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς πλούτου συμπεριλαμβάνει, καὶ τὸ ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν πνεῦμα, ὡς ἡ ἀρ-

χιτεκτονικὴ, ἐκφράζει ἄνευ ἐμμέσων καὶ συμβολικῶν σημείων, ἀλλὰ καθαρῶτερον καὶ λαμπρότερον, καὶ τὸ ἀτομικὸν πνεῦμα, εἴτε θεῖον εἴτε ἀνθρώπινον, οὐχὶ ἐν μιᾷ μόνῃ στιγμῇ, ὡς ἡ γλυπτικὴ καὶ ἡ ζωγραφία, ἀλλὰ κατὰ τὰς ποικίλας αὐτοῦ φάσεις καὶ ἐνεργείας περιστρέφει, καὶ οὐχὶ στάσιμον ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ κατὰ τὴν προοδευτικὴν αὐτοῦ τελειότητα, εἰς τὴν ἐξωτερικὴν σαφῆνειαν τῶν αἰσθησέων τὸ ἐσωτερικὸν φέγγος τῆς φαντασίας ἀντικαθιστῶσα, καὶ δι' ὀλίγων λέξεων καὶ πλαγίων ἐνίοτε ἐνδείξεων τὴν λεπτομερῆ ἀκριβείαν τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν ἐπιτηδεύει ἀναπληροῦσα; ὅτι ἐπὶ τέλους, εἰ καὶ ἀνεπίδεκτος τῶν διὰ πλειόνων φωνῶν καὶ ὄργάνων ἁρμονικῶν συνδυασμῶν, οὐχ ἦττον ἐξ αὐτῆς παράγει καὶ ἐμπνέει τὰς μουσικὰς μελωδίας, καὶ διὰ τῆς ἀκριβείας τοῦ ἰδίου μέσου τὴν ἀοριστίαν τοῦ μέλους ὀρίζει, καὶ μετ' αὐτοῦ συνδυάζεται, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ζωογονεῖται. Ἄρα παρίσταται ἀληθῶς ὡς βασιλεὺς τῶν τεχνῶν ἡ ποίησις, νόμιμον ἔχουσα ἐν μέσῳ αὐτῶν ὑπεροχὴν, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἴδιον ἐκάστης κάλλος νὰ οἰκαιοποιήσῃ, οὐδὲ ὅλον τὸ ἐκυτῆς δυναμὴν εἰς αὐτάς νὰ μεταδώσῃ, ὅθεν ἐκάστη, ἐντὸς τοῦ ἰδίου κύκλου ἀνεξαρτήτως καὶ εὐδοκίμως ἀναπτύσσεται, καὶ οὐδὲ ἡ ποίησις δύναται νὰ ἔχη τὴν ἀκριβείαν τῶν ἐν τόπῳ τεχνῶν, οὐδὲ ἡ μουσικὴ τὰς λεπτομερεῖς τῶν ἀντικειμένων περιγραφὰς, ὡς ἐκεῖναι, οὐδὲ ἐκεῖναι πάλιν τὰς παντοίας ἐνοίας τῆς ποιήσεως καὶ τὸ αἶσθημα τῆς μουσικῆς, καθὼς οὐδὲ ἡ ζωγραφία πρέπει νὰ ἦναι μίμημα τῆς ἐν τῇ γλυπτικῇ πλαστικῆς, οὐδὲ ἡ γλυπτικὴ νὰ οἰκαιοποιηθῇ τὰ μέσα καὶ προτερήματα τῆς ζωγραφίας; θεία καὶ αὐτὴ δικαιοσύνη ἐκάστῳ τὸ ἴδιον ἀπονέμουσα, καὶ τὸ ἀμοιβαῖον σέβας ἐν τῷ κόσμῳ τῆς τέχνης οὐχ ἦττον ἢ ἐν τῷ τῆς κοινωνίας ἀπαιτοῦσα, καὶ ἐπὶ ποιητῆς διαφθορᾶς καὶ ἐξαχρειώσεως ἐπιβάλλουσα.

Ἐάν δὲ οὕτως εἶναι ὁ ὄρισμός καὶ ἡ θέσις τῆς ποιήσεως, εὐκόλον νὰ νοήσωμεν ποία πρέπει νὰ ἦναι ἡ διάνοις καὶ ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ ποιητοῦ, ποῖον τὸ ἔργον καὶ ἡ κοινωνικὴ αὐτοῦ ἀποστολή. Ὁ ποιητικὸς νοῦς ὑποβάλλει τὴν κατὰ τινὰ ἔξοχον βαθμὸν ἐνεργείας καὶ ἀναπτύξεως συνύπαρξιν καὶ ἁρμονικὴν πασῶν τῶν νοητικῶν δυνάμεων, ζωηρὰν ἀντίληψιν, εὐαισθησίαν, στερεὰν μνήμην, ὀρθὰς καὶ ἀκριβεῖς ἀφαιρέσεις, κρίσιν ἀλάθαστον, ὑψηλὰς ἐνοίας, αὐστηρὰν λογικότητα, καὶ πρὸ πάντων φαντασίαν ἔχουσαν ὡς ὑποστήριγμα τὸν λόγον, ἐξ αὐτοῦ τὸ ἰδανικὸν συλλαμβάνουσαν, καὶ τοῦτο διακρίνουσαν εἰς τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ἀτελῆ αὐτοῦ ὁμοιώματα, καὶ τοῦτο ἐξάγουσαν ἐνίοτε ἐξ ἐκυτῆς, καὶ περιβάλλουσαν διὰ καταλλήλων ἐνοίων καὶ εἰκόνων καὶ αἰσθημάτων καὶ φράσεων. Ἀλλ' ὑποβάλλει προσέτι καὶ καρδίαν συμπαθοῦσαν πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ὑπὸ παν-

τὸς ἀληθοῦς, ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ ἐκ βάθους συγκινομένην, τὸ ἀδικαιετόν τῶν θεῶν τούτων δώρων καὶ ἐκ τῶν ἐνοίων τοῦ λόγου καὶ ἐκ τῶν ἰδίων πηλῶν διακινώσκουσαν, ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς ἀρετῆς φλεγόμενην, καὶ τὴν θεῶν λατρείαν ὡς ἄκρον τοῦ βίου σκοπὸν ἀναγνωρίζουσαν. Καὶ καθὼς ὁ δίκαιος δὲν πρέπει νὰ ζητῇ τὴν εὐδαιμονίαν, ἀλλὰ νὰ γίνηται ἄξιος αὐτῆς διὰ τῆς ἀρετῆς του, παρομοίως ὁ ποιητῆς δὲν πρέπει νὰ διώκῃ τὴν ἐμπνευσιν, ἀλλὰ νὰ γίνηται διὰ τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς του ἄξιος αὐτῆς, ἐπειδὴ τὸ καλὸν εἶναι ἀδιάσπαστον τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς ἀρετῆς εἶναι ἡ ἐντὸς ἡμῶν ἰδανίκευσις τῆς ἠθικότητος, καὶ ἐσωτερικὴ ποίησις ἀνωτέρα πάσης ἄλλης, ἀναπλάττουσα τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὸν τύπον τοῦ ὑψίστου καὶ ὄντως ποιητοῦ, καὶ πραγματοποιοῦσα ἀφ' ἐκυτῆς τὸν σκοπὸν εἰς ὃν ἀφορᾷ πᾶσα ποίησις. Ποικίλη καὶ εὐρυτάτη πρέπει νὰ ἦναι ἐπομένως καὶ ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ ποιητοῦ. Δὲν ἔχει ἀνάγκη τῆς τεχνολογικῆς καὶ εἰδικῆς τῶν ὑλικῶν ὀργάνων ἀσκήσεως, ὡς οἱ ἄλλοι καλλιτέχναι, ἀλλ' οὐδεμίαν γνῶσιν πρέπει νὰ ἦναι ξένη πρὸς αὐτόν. Ἡ ὅσῳ τὸ δυνατόν πλήρης γνῶσις τοῦ κόσμου καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ, τοῦ ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνθρώπου, τῆς κοινωνίας, τῆς ἱστορίας, τῆς πρὸς ἡμᾶς θείας ἀποκαλύψεως, μόνη τοιαύτη γνῶσις δύναται νὰ τῷ ἐμπνεύσῃ ἀληθεῖς περὶ τῶν πραγμάτων ἐνοίας, καὶ νὰ τοῦ ἐγείρῃ τὴν φαντασίαν εἰς τὰς ὑψηλὰς ἐκεῖνας θεωρίας, καθ' ἃς ἅπαν τὸ πραγματικὸν παρίσταται ὡς ἐκτύπωμα τοῦ ἰδανικοῦ, καὶ οὕτως ἐκ τῆς γνώσεως τοῦ πραγματικοῦ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ ἀσφαλέστερον εἰς τὴν ἐνόρασιν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ πρωτοτύπου. Τί ἕτερον εἶναι ἡ λυρικὴ ποίησις κατὰ τὸ ὕψος αὐτῆς εἰμῆ ἢ πάλη τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας, ἡ διηγετικὴ ἀνάτασις τοῦ πεπερασμένου πρὸς κατάληψιν τοῦ ἀπείρου, ἡ βία τοῦ αἰωνίου προβλήματος τοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ, καὶ ἡ ἀτελεύτητος ἐπὶ τῆς γῆς ἐφεσις τῶν οὐρανίων; Καὶ ἄνευ τῶν θετικῶν γνώσεων τοῦ ἀνθρώπου, τῆς κοινωνίας, τῆς ἱστορίας, τί γίνεται ἡ δραματικὴ καὶ ἡ ἐποποιεῖα; Πάλιν ἀδιάκοπος τῆς ἐλευθερίας πρὸς τὸν ἠθικὸν νόμον ἐν τῷ ἀτόμῳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ, αὕτη εἶναι ἡ ὑπὲρ τοῦ ἀτομικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ ἱστορικοῦ βίου, καὶ τὰς φάσεις, τὰς περιπετείας, τὰς κρίσεις τῆς πάλης ταύτης μόνος δύναται νὰ νοήσῃ καὶ ποιητικῶς νὰ ἐκφράσῃ ὁ διὰ βιολογίας μελέτης εἰς τὰ μυστήρια τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας εἰσδύσας, καὶ προσπαθήσας διὰ τοῦ φωτός τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ θεοῦ λόγου νὰ τὰ ἐξηγήσῃ. Ὁ μέγας ποιητῆς εἶναι καὶ φυσικὸς καὶ φιλόσοφος καὶ ἱστορικὸς καὶ θεολόγος, καὶ ἐάν ἡ ἔκτασις καὶ ἀκριβεία τῶν θετικῶν γνώσεων δὲν ἀναπληροῦσι τὸ ὕψος καὶ τὴν ζωὴν τῆς ἐμπνεύσεως, ὡς ἀποδεικνύουσι

πρόσφατα ἔργα τῆς τέχνης ἐπὶ μόνῃς τῆς βάσεως τοιούτων γνώσεων κατασκευασθέντα, βέβαιον εἶναι, ἀφ' ἑτέρου, ὅτι ἅμα ἡ ποίησις ἐξέλη τῆς ἐνστιγματικῆς καὶ δημώδους αὐτῆς ἡλικίας, ἀπαραίτητον ἔχει ἀνάγκη τῶν γνώσεων τούτων, καὶ ὅτι οἱ μέγιστοι τῶν ποιητῶν ὑπῆρξαν καὶ οἱ σοφώτεροι τῶν συγχρόνων αὐτῶν, ὅθεν τὰ ἔργα των εἶναι οὐ μόνον πηγὰ οὐρανίων ἡδονῶν, ἀλλὰ καὶ θησαυροὶ γνώσεων καὶ εἰδήσεων πολυτίμων. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀνώτεροι τῆς ἐποχῆς των, προπορεύονται αὐτῆς, καὶ ἀγγέλλουσι καὶ προπαρασκευάζουσι τὸ μέλλον. Διὰ τοῦτο πᾶσα μεγάλη ποίησις εἶναι ἀρχὴ νέου πολιτισμοῦ, καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀποστολὴ τῆς ποιήσεως δὲν εἶναι μόνον νὰ ἡδύνη, νὰ θέλγῃ καὶ ἠθικώτερον νὰ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς θείας ἐπαφῆς τοῦ καλοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ προπαρασκευάζῃ καὶ ἐπισπεύδῃ πάσας τὰς προόδους τῆς ἀνθρωπότητος.

Πόσον μετὰ ταῦτα φάνεται ἀτελής ἡ γνώμη τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου τῆς ἀρχαιότητος κατὰ κόρον ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐπαναληφθεῖσα, ὅτι σκοπὸς τῆς ποιήσεως εἶναι ἡ μίμησις, καὶ ἀποτέλεσμα αὐτῆς ἡ ἐκ ταύτης ἡδονή (α). Τὸ ἔργον τῆς τέχνης δὲν εἶναι μίμησις, καθ' ἃ πολλὰκις ἀπεδείξαμεν. Εἰς τὴν πλάνην ταύτην τῆς καλλοιογικῆς διδασκαλίας τοῦ Σταχυερίτου ἔδωκεν ἀφορμὴν ἡ ἐπιτόλιος περατήρησις τῆς δραματικῆς καὶ τῆς ἐποποιεῖας, καθ' ἃς μιμεῖται τῶν ὄντων ὁ ποιητῆς τὰς πράξεις καὶ τοὺς λόγους τῶν ἀνθρώπων ἢ δὲ λυρικῆ, καὶ τοι σκετικῶς μεταλαβοῦσα τοῦ πλαστικοῦ κάλλους τῆς ἀρχαίας τέχνης, δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ἐν Ἑλλάδι εἰς ἐκεῖνο τὸ ὕψος, εἰς ὃ ἀνεβίβασαν αὐτὴν τὰ θεόπνευστα ἔσματα τῆς Ἑβραϊκῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς ποιήσεως. Καὶ καθὼς μόνον διὰ τῆς θρησκευτικῆς ἀποκαλύψεως ἐδωρήθησαν ἡμῖν αἱ ἀληθεῖς ἐνοίαι τῆς ἡμετέρας ψυχῆς καὶ τοῦ ὑπερτάτου ὄντος, ὡς ἀλλαχοῦ ἐσημειώσαμεν, παρομοίως φαίνεται ὅτι μόνον διὰ τοῦ φωτός τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ τῆς ἐπομένης νέας ποιήσεως, διὰ τῆς καταργήσεως τῆς παραλόγου λατρείας τῆς ἀρχαιότητος, καὶ διὰ τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν τῆς χριστιανικῆς φιλοσοφίας, ἔμελλε νὰ διασκαρισθῇ καὶ ἡ ἐνοία τῆς μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου εὐγενεστέρως σχέσεως, δι' ἣς μετέχομεν τρόπον τινὰ τῆς ἐν αὐτῷ αἰτιότητος, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐμπνεόμενοι, εἰς αὐτὸν πάλιν ἀνυψούμεθα καὶ ἐπαναπαυόμεθα. Καὶ

(α) Ἐποποιεῖα δὲ καὶ ἡ τῆς τραγωδίας ποίησις, ὅτι δὲ καὶ κωμῆδιαι καὶ ἡ διδυραμοποιητικὴ καὶ τῆς ἀληθικῆς ἢ πλείστη καὶ καθαρῆς, πᾶσαι τυγχάνουσιν εἶναι μίμησις τὸ σύνολον (Ἄριστ. ποιητ. Δ' α.). Ἐοικασί δὲ γεννηθεῖσιν μὲν ὅλως τὴν ποιητικὴν αἰτίαν δύο τινές, καὶ αὐτὰ φυσικαί, τὸ τε γὰρ μιμῆσθαι σύμφυτον τοῖς ἀνθρώποις ἐκ παιδῶν ἐστίν, καὶ τοῦτο διαφέρουσι τῶν ἄλλων ζώων, ὅτι μιμητικώτατόν ἐστι, καὶ τὰς μαθήσεις ποιεῖται διὰ μιμήσεως τὰς πράξεις, καὶ τὸ χαίρειν τοῖς μιμημασὶ πάντα. (Αὐτ. αὐτίθι.)

εὐτος εἶναι ὁ ἀνώτατος σκοπὸς τῆς ποιήσεως. Ἡ ἐκ τῆς μιμήσεως ἡδονὴ εἶναι στοιχεῖον μηδαμινὸν τῆς ἐκ τοῦ καλοῦ καθαρᾶς καὶ θείας τῶντι εὐαρεσκείας, μεθ' ἧς ἀντιλαμβάνομεθα τοῦ ἰδανικοῦ διὰ τῶν ἔργων τῆς τέχνης, καὶ οὕτω τὸ ἰδανικὸν ἐν ἡμῖν ἀνακαλύπτεται καὶ πραγματοποιοῦται· ὥστε, ἐάν ἡ διὰ τοῦ λόγου ἀποκάλυψις αὐτοῦ εἶναι ὁ ὄρισμός, ἡ ἐν τῷ πνεύματι ἐνέργεια καὶ παραγωγή αὐτοῦ εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ποιήσεως, καθ' ὅσον δι' αὐτῶν τῶν προσόντων αὐτῆς κυριεύει ὅλον τὸν ἄνθρωπον, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ στοιχεῖα ἀνακινεῖ καὶ ἀναπλάττει, καὶ ἐπὶ τὸ τελειότερον ρυθμίζει, διότι πάντα περιλαμβάνει καὶ ἰδανικεύει, καὶ πᾶσαν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος ἐπισπεύδει. Ἀλλὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον δὲν πραγματοποιοῦσι πάντοτε ἀμέσως καὶ διὰ μιᾶς. Διέρχεται τὸν κόσμον ὁ ποιητὴς, ἀκτάληπτος ἐνίοτε ὑπὸ τῶν συγχρόνων, καὶ τοὶ φέρων ἐπὶ τοῦ μετώπου τὴν σφραγίδα τῆς μεγαλονοίας, καὶ ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τοῦ ἰδανικοῦ βραχνίζομενος, διανοίγει εἰς τὴν ἀχαριστίαν τῶν ἀνθρώπων τοὺς θησαυροὺς τῆς δικαιοσύνης του, ἀλλὰ πολλάκις οὔτε ὁ κόσμος νοεῖ αὐτόν, οὔτε αὐτὸς ἀνέχεται τὸν κόσμον, δοκιμάζει ἀγνώστους καὶ μοναδικὰς ἡδονὰς καὶ πικρίας, ἀλλὰ τὸ ἄσκη αὐτοῦ ἀνταχθεῖ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ αἱ ἐπερχόμενα γενεὰ τὸ ἐπαναλαμβάνουσιν ὑπ' αὐτοῦ παραμυθούμενα καὶ φωτιζόμενα καὶ εἰς νέας προόδους ὀδηγούμενα, διότι ἡ δύναμις καὶ γονιμότης τοῦ καλοῦ εἶναι ἀνεξάντλητος. Ἐάν δὲ τῶρα εἰσδύσωμεν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ποιητοῦ, καὶ τολμήσωμεν ν' ἀνακαλύψωμεν ἐν μέρει τὸ μυστήριον τῆς δημιουργίας του, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν ψυχολογικῶν ἀναλύσεων, δὲν δυνάμεθα εἰμὴ νὰ θεωρήσωμεν καὶ τὴν ποίησιν τοῦ καλοῦ ὡς τινα ἀφαιρέσιν, δι' ἧς τὰ ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν λαμβανόμενα πραγματικὰ στοιχεῖα συνενδύονται ἐν τινι προϋπάρχοντι ἐν ἡμῖν τύπῳ, ἐν αὐτῷ τῷ τύπῳ τοῦ ἰδανικοῦ, ὃν συλλαμβάνει οἰκοθεν ἢ φαντασία ὡς ἐντέλειαν τῆς τάξεως τοῦ λόγου, καὶ δι' ἧς ὁ τύπος εὐτος ἐνσαρκούται καὶ ζῆ ἐν τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης, καθὼς ἡ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἀφαιρέσεις γίνεται διὰ τῆς αὐτῆς συνενώσεως ἐν τῷ τύπῳ τοῦ ὄντος. Ἀλλὰ τὴν δυνάμιν τῆς φαντασίας, τὴν ἔγερσιν αὐτῆς ὑπὸ τῆς ἐμπνεύσεως, τὴν σύλληψιν τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τὴν πρὸς δῆλωσιν αὐτοῦ ἐντεχνον τῶν πραγματικῶν στοιχείων συνάρμοσιν, πάντα ταῦτα δὲν εἶναι ἐπινοήσεις τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ ὄρωα τῆς φύσεως, εἶναι αὐτὸ τὸ μυστήριον τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ὅπερ οὔτε διδάσκειται, οὔτε ἀποκτάται, οὔτε μεταδίδεται, ἀλλ' εἶναι σπάνιον καὶ ἀναφαιρέτον προνόμιον τῶν δαιμονίων πνευμάτων. Ἡ φιλοσοφία ἀρκεῖται νὰ παρατηρήσῃ τί γίνεται, ἀλλὰ τὸ πῶς ἀγνοεῖ, καὶ ἀφ' οὗ ἐκδηλώσῃ ἐξωτερικῆτινα ἀναλο-

γίαν μεταξὺ τῆς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης εὐρέσεως τοῦ ἀληθοῦς καὶ τῆς ὑπὸ τῆς τέχνης ποιήσεως τοῦ καλοῦ, ἀμφοτέρως τὰς ἐργασίας ταύτας ἀνάγουσα εἰς τινὰ ἀφαιρέσιν, ἐγκαταλείπει τὸν ποιητὴν, καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν μέσων καὶ ἔργων τῆς τέχνης του.

β'.

Μέσον τῆς ποιήσεως εἶναι ὁ λόγος, ὁ δὲ λόγος εἶναι ἔκφρασις τῶν ἐν ἡμῖν, καὶ ταῦτα εἶναι ἔννοιαι, ἰδέαι, αἰσθημάτων, πάθη, παντοῖα στοιχεῖα δυνάμενα νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τρεῖς κατηγορίας, τὴν μὲν περιλαμβάνουσιν ἀφρημένους καὶ γενικὰς γνώσεις, αἱ ὀνομαζόμεναι ἐννοήματα, τὴν δὲ, ἰδέας, παραστάσεις ὑλικῶν ἀντικειμένων, τουτέστιν εἰκόνας, τὴν δὲ, ἠθικὰς συναισθήσεις καὶ διαθέσεις καὶ ἐνεργείας, συνιστώσας τὸ ἠθικὸν στοιχεῖον τοῦ πνεύματος, τὸ αἰσθητικὸν καὶ τὸ πάθος. Ὡστε, παρὰ τὸ λεκτικόν, ἢ ὕλη ἢ τὸ πραγματικὸν τοῦ ποιητικοῦ λόγου τρεῖς περιλαμβάνει στοιχεῖα, τὴν εἰκόνα, τὸ ἐννόημα καὶ τὸ πάθος. Ταῦτα δὲ μεταχειρίζεται καὶ συνδυάζει ὡς μέσον πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ ἰδανικοῦ, καὶ γίνονται τῶντι εἰς τοῦτο κατάλληλα, ἐάν διαπλασθῶσιν ὑπὸ τῆς φαντασίας.

Κατὰ τὰς παρατηρήσεις τῆς ψυχολογίας, δύο ἔχει λειτουργίας ἡ θαυμαστὴ αὕτη δύναμις, τὴν μὲν εἰκαστικὴν, δι' ἧς οὐδὲν προσθέτομεν εἰς τὰς ἀντιλήψεις εἰμὴ μόνον μείζονα βαθμὸν ζωηρότητος, τὴν δὲ ποιητικὴν, δι' ἧς τὰ ἐκ τῶν ἀντιλήψεων στοιχεῖα ἄλλως πῶς συνδυάζομεν καὶ ζωοποιούμεν, ὥστε ἡ αὐξάνομεν τὴν ἐν τῇ φύσει ζωὴν, ἢ νέαν εἰς αὐτὴν ἀποδίδομεν, κατ' ἀμφοτέρως δὲ πρόδηλον ὅτι ἰδανικεύομεν, καθ' ὅσον, εἴτε διὰ τῆς αὐξήσεως εἴτε διὰ τῆς ποιήσεως τῆς ζωῆς, καθιστώμεν τὸ πραγματικὸν διαφανέστερον καὶ πληρέστερον ἐκτύπωμα τοῦ ἰδανικοῦ, καὶ τοῦτο κατορθοῦμεν δι' ἰδιαιτέρων ἐννοημάτων καὶ αἰσθημάτων καὶ εἰκόνας, δι' ὧν ἡ ζωηρότερα καὶ μᾶλλον ἐπισημητὴ γίνεται ἡ πρὸς τὸ ἰδανικὸν ὁμοίωσις τοῦ κόσμου, ἢ τὸν κόσμον ἀνατυπούμεν πρὸς πληρέστερον τοῦ ἰδανικοῦ ἐκδήλωσιν καὶ παράστασιν. Τοῦτο νοοῦμεν σαφέστερον, ἅμα θέσωμεν τὸν ποιητὴν ἀπέναντι τῆς φύσεως, τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἀπέναντι τῆς φύσεως ὁ ἐπιστήμων, ὁ φιλόσοφος παρατηρεῖ τὰ φαινόμενα, ἀναλύει αὐτὰ εἰς τὰ στοιχεῖά των, τὰ παραβάλλει πρὸς ἄλληλα, ἐφαρμόζει εἰς αὐτὰ τὴν τάξιν τοῦ λόγου, καὶ ἐκ ταύτης ἐπάγεται εἰς ἀνακάλυψιν τῆς τάξεως τοῦ κόσμου· ἀλλ' ὁ ποιητὴς αἰσθάνεται ζωηρότερον ἢ ὁ κοινὸς ἄνθρωπος τὴν ἐνεργεῖαν τῆς φύσεως, διακρίνει ἐν αὐτῇ τὸ κάλλος, ὅπου ὑπάρχει, τὸ ἀποταμιεύει ἐν τῇ μνήμῃ, εὐαρεστεῖται εἰς αὐτὸ καὶ ἐμπνέεται ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐάν δὲν ἀπαντᾷ τὸ πραγματικὸν τοῦτο κάλλος, ἢ ἐάν δὲν τὸν εὐ-

χαριστῆ, προσθέτει στοιχεῖα καλλονῆς, καλλύνει τὴν φύσιν, ἢ διὰ νέων συνδυασμῶν νέαν φύσιν ἐπινοεῖ, καὶ πάντα ἀναπλάττει καὶ ζωοποιεῖ, καὶ διὰ παντοίων μέσων τὸ ἰδανικὸν δῶκει καὶ ἀνακαλύπτει καὶ ἀποκαλύπτει διὰ τοῦ λόγου. Τὸ αὐτὸ πράττει καὶ ἀπέναντι τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐξάγει τὸν κενόνα τοῦ Πολυκλείτου, καὶ ἐκ τοῦ νοητικοῦ καὶ ἠθικοῦ αὐτοῦ στοιχείου πλάττει τοὺς τύπους τοῦ σοφοῦ, τοῦ ἥρωος, τοῦ ἁγίου, ἢ τοὺς ἐναντίους τύπους τῆς ἠθικῆς αἰσχροτήτος, τῆς διαφθορᾶς, τῆς τυραννίας, καὶ πάντα τὰ αἰσθημάτων αὐτοῦ, καὶ ἰδίως τὰ γλυκύτερα καὶ τρυφερότερα, ἰδανικεύει. Τέλος, ὡς πρὸς τὸν Θεόν, λαμβάνει τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ παρὰ τοῦ θρησκευματος, καὶ ἐπὶ μὲν τῆς πολυθείας, τῆς λατρείας τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἰδανικεύει αὐτὴν, καὶ θεῖα πρόσωπα δημιουργεῖ, δι' ὧν προσπαθεῖ νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὸ τέλειον τῆς θεότητος· ἐπὶ δὲ τῆς πνευματικῆς λατρείας τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου Θεοῦ, αὐτοῦ τοῦ πατρὸς τοῦ ἰδανικοῦ, καὶ εἰκόνας καὶ αἰσθημάτων καὶ ἐννοήματα ἐφευρίσκει, δι' ὧν τὰς τελειότητας τοῦ θεοῦ ὄντος ὅσῳ τὸ δυνατόν ποιεῖ καταληπτάς τῃ ἀνθρωπότητι, καὶ οὕτως ἀποκαλύπτει καὶ πάλιν τὸ ἰδανικὸν διὰ τοῦ λόγου.

Προϊόντα τῆς ἐργασίας ταύτης εἶναι οἱ διάφοροι τρόποι καὶ τὰ σχήματα τῆς ποιητικῆς διαλέκτου. Οὐδὲν ἕτερον εἶναι ταῦτα ἢ μεταβολὴ τοῦ πραγματικοῦ, νέαν διάταξιν τῶν φυσικῶν στοιχείων, δι' ἧς ζωηρότερον παρίσταται τὸ ἰδανικόν. Ἡ κοινὴ ῥητορικὴ καὶ ποιητικὴ ἀριθμεῖ καὶ κατατάσσει, καὶ ἐξηγεῖ, καὶ ἐπανεῖ αὐτὰ ἢ ἀποδοκιμάζει, καὶ σοφὰ δίδει περὶ αὐτῶν παραγγέλματα, ἀλλὰ τὸ αἶτιον αὐτῶν ἀγνοεῖ. Ἡ ὁμοίωσις, ἡ παραβολή, ἡ μεταφορά, ἡ ἀλληγορία, ἡ προσωποποίησης, ἡ συνεκδοχή, ἡ μετωνομία, ἡ εἰρωνεία, πάντα ταῦτα συνιστῶσι τὸ εἰκονικὸν λεγόμενον ὕφος ἢ τὴν ποιητικὴν διάλεκτον. Τί εἶναι ἡ ὁμοίωσις, συνηγορία ἐν τῇ ποίησει; προσπάθεια ζωηρότερης παραστάσεως ἢτοι ἰδανικεύσεως. Ἡ μεταφορά εἶναι ὁμοίωσις συντετημημένη, δι' ἧς ἐξανθρωπίζομεν καὶ οὕτως ἐκπνευματούμεν τὴν φύσιν, ἀποδίδομεν κεφαλήν καὶ πόδας εἰς τὰ ὄρη, κόμην εἰς τοὺς ἀστέρας, τόξα εἰς τὸν ἥλιον, μεδιόμα εἰς τὴν θάλασσαν, δακτύλους ῥοδόχρους εἰς τὴν αὐγὴν. Ἡ ἀλληγορία, ἐξ ἧς οἱ μῦθοι, αἱ παροιμίαι, τὰ αἰνίγματα, αἱ παραβολαί, εἶναι ἡ διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ ὁμοίου εἰς τὸ ὁμοίον ζωηρότερα παράστασις ποικίλων ἐννοιῶν καὶ αἰσθημάτων, καὶ ἐντεθεὲν τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Διῶπου καὶ τοῦ Λαφονταίνου καὶ τὸ μοναδικὸν κατὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ποίημα τοῦ Κάστη. Ἡ προσωποποίησης εἶναι καὶ αὕτη ζωοποίησης τῆς φύσεως, ἐνσάρκωσις ἀφρημένων ἐννοιῶν, δημιουργία νέου πραγματικοῦ πρὸς

λαμπροτέραν παράστασιν τοῦ ἰδανικοῦ. Τὴν ἀναγεννομένην Ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν νοοῦμεν καλλίτερον, ὅτε βλέπομεν αὐτὴν ἐν τῷ θεῷ ὕμνῳ τοῦ Σολομοῦ ἐξερχόμενῃ ἐνοπλον, ἐκ τῶν ἱερῶν ὀστέων τῶν προγόνων καὶ θραύουσιν τὰς ἀλύσεις, ὑφ' ὧν ἐδεσμεύετο θρηνοῦσα ἐν ταῖς ἐρημίαις τὴν ἀρχαίαν τῆς δόξης, καὶ τὴν δόξαν ἐτι μᾶλλον θαυμάζομεν, ὅτε τὴν φανταζόμεθα μόνον περιπατοῦσαν εἰς τοὺς ἀκατοκήτους βράχους τῶν Ψαρρῶν, καὶ τὴν διχνοῖαν ἐτι μᾶλλον μισοῦμεν, ὅτε παρουσιάζεται μειδιώσα καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον δολίως προσφέρουσα τὸ σκῆπτρον τῆς ἐξουσίας. Πόσον εἶναι χαρίεσσα αἱ προσωποποιήσεις τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας, καὶ πόσον ὑψηλαὶ καὶ θαυμάσιαι αἱ ἐν ταῖς ἱεραῖς γραφαῖς εἰκόνας τῆς θεότητος. Ἰσχυρῶς ἡ συνεκδοχή, ἡ μετωνομία, ἡ εἰρωνεία, καθ' ἣς λαμβάνομεν τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὄλου, τὸ αἶτιον ἀντὶ τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ τὰ ἐναντία δι' ἀλλήλων ἐκφράζομεν, δὲν εἶναι καὶ ταῦτα πρόσφορα μέτα εἰς διαγιγαστέρων ἐκδήλωσιν τῆς ποιητικῆς ὑποστάσεως; Πόσον εἶναι ἐκφραστικὴ ἡ εἰρωνεία τοῦ Σωκράτους, καὶ πόσον ἡ ποίησις εἰς τὰ ἀθάνατα ἔργα τοῦ Πλάτωνος φωτίζει διὰ τοῦ ἰδίου κάλλους καὶ ἐρασμιωτέρων καθιστᾷ τὴν φιλοσοφικὴν ἀλήθειαν. Καὶ τὴν δυνάμιν τῆς εἰρωνείας ὑπὸ ἀνθηρᾶς ποιήσεως κεκοσμημένην τίς μᾶλλον συντηθάνθη, καὶ κάλλιον καὶ ἐπὶ μακρότερον μετεχειρίσθη τοῦ Παρίνη, τοῦ ἀττικωτάτου ποιητοῦ τῆς ἡμέρας; Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τοῦ πραγματικοῦ στοιχείου τοῦ ποιητικοῦ λόγου τὰ μέρη, ἔσα εἰς τὴν εἰκονικὴν αὐτοῦ φύσιν συντείνουσι. Παρὰ δὲ τὰς εἰκόνας συντείνουσι εἰς τὸ ὕψος αὐτοῦ τὰ ἐννοήματα, καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ τὰ αἰσθητικὰ συμπληροῦσι. Τὸ αἰσθητικὸν εἶναι πάσης καλῆς ποιήσεως τεκμήριον ἀλάτνηστον, ὥστε καὶ ἐν ἐλλείψει τῶν ἄλλων τοῦτο καὶ μόνον ἐνίοτε ἀρκεῖ. Ποίησιν ἄνευ ὑψηλῶν ἐννοιῶν καὶ λαμπρῶν εἰκόνας δυνάμεθα μέχρι τινὸς νὰ ὑποθέσωμεν, ἀλλὰ ποίησις ψυχρὰ καὶ ἀναίσθητος δὲν εἶναι ποίησις, καθ' ὅσον διὰ τῆς καρδίας μᾶλλον ἢ διὰ τοῦ νοῦς θέλγει ἡμᾶς καὶ κατακλεῖ τὸ ἔνθεον ἄσκημα, καὶ ἔδεται διὰ τοῦ αἰσθηματος, καὶ διὰ τούτου συγκινεῖ καὶ ἐνεργεῖ τὴν ἀγαθοποιὸν αὐτοῦ ἐπιρροήν.

Τὸ δὲ λεκτικὸν συνιστῶσι λέξεις καὶ φράσεις, ἡ ποιητικὴ λεγομένη γλῶσσα, ἥτις ἔχει τὸ ὕλικόν τῆς κοινῆς διαλέκτου, ὀνόματα, ῥήματα, σύνταξιν ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὸν λογικὸν σύνδεσμον τῶν ἐννοιῶν, κυριολεξίαν, σαφήνειαν, τόνον καὶ ἔμφασιν, ἀλλὰ πρὸς τούτους καὶ ἰδίους νόμους καὶ χαρακτῆρας ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς ἀρχαῖαις καὶ νέαις διαλέκτοις, κατὰ τὸ ποσὸν τῶν λέξεων, τὸ σύντομον καὶ σύμμετρον, τὴν εὐρησίαν καὶ ἀρμονίαν αὐτῶν, καὶ ποιημένους φωνὰς, πρὸς μίμησιν τῶν φυσικῶν ἤχων, καὶ ἐπίθετα καὶ σύνθετα καὶ θέσεις καὶ μεταθέσεις

καὶ πλοκάς διαφόρους, τὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς δι' αὐτῶν εἰκονίζουσα καὶ ἐμποιοῦσα. Καθὼς δὲ ἡ ποίησις ἄνευ τοῦ αἰσθημάτων εἶναι νεκρὰ, οὕτω καὶ ἡ ποιητικωτέρα διάλεκτος δὲν δύναται ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῆς καλλόνων· ὅταν δὲ αὐταὶ ὑπάρχωσιν, ἀδύνατον νὰ μὴ ἐξωτερικεῦνται καὶ διὰ τῶν ἀρμοδιῶν ἐκφράσεων.

Στοιχεῖον φυσικὸν καὶ τελευταία ἐπεξεργασία καὶ συμπλήρωσις τῆς ποιητικῆς διαλέκτου εἶναι ἡ ῥυθμικὴ διατύπωσις. Τί εἶναι ὁ ῥυθμὸς ἐν γένει, τί ἰδίως ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἐν χρόνῳ τεχνῶν ἦδη εἶπομεν. Ὁ μουσικὸς ῥυθμὸς εἶναι ἡ πρὸς τὸν χρόνον σχέσις τῶν τόνων, καὶ τὸ μουσικὸν μέτρον, ἡ πρὸς ἀλλήλους σχετικὴ αὐτῶν διάρκειαι. Ἀλλὰ ῥυθμὸν καὶ μέτρον ἔχει καὶ ἡ ποίησις, οὐδὲ εἶναι ταῦτα ἄλλης φύσεως. Διάρκειαν ἔχουσιν αἱ λέξεις, εἴτε μεμονωμέναι εἴτε ἐν φράσεσι καὶ περιόδοις συνδεδεμέναι, καὶ χρόνον τινὰ πληροῦσι μάλλον ἢ ἥττον μακρὸν, καὶ τοῦτον δυνάμεθα νὰ διαίρεσωμεν εἰς μέρη ἴσα ἢ ἄνισα, καὶ περιοδικῶς νὰ ἐπαναλάβωμεν. Ἐν ἐκάστῃ λέξει ὑπάρχουσι φωνήεντα καὶ σύμφωνα, καὶ ἐκ τούτων συλλαβαὶ ἔχουσι ποσόν τι χρόνου, δηλαδὴ φύσει ἡ θέσει μακρὰ καὶ βραχεῖαι. Ἴδου λοιπὸν ῥυθμικὰ στοιχεῖα ἐν τῷ λόγῳ, καὶ ταῦτα καθ' ὅσον δῆποτε διάλεκτον, εἴτε ἀρχαίαν εἴτε νέαν, καὶ ἐκ τούτων τὸ ποιητικὸν μέτρον, ὅπερ εἶναι ἐπομένως σχετικὸς περιορισμὸς τῆς διάρκειας τῶν τόνων, τῶν ἤχων, τῶν λέξεων. Καὶ κατὰ μὲν τὴν ἀρχαίαν προσωδίαν, οἱ τῶν μακρῶν καὶ βραχέων ποικίλοι συνδυασμοὶ ἀπετέλουν τοὺς πόδας, καὶ ἡ ποικίλη συνένωσις τῶν ποδῶν, τοὺς στίχους, ἐξ ὧν τὸ μέτρον, κατὰ δὲ τὴν νεωτέραν, ἐκάστη συλλαβὴ, εἴτε μακρὰ εἴτε βραχεῖα, ἀποτελεῖ τὸν πόδα, καὶ ἡ συνένωσις τῶν ποδῶν, τὸν στίχον καὶ τὸ μέτρον· ὥστε πάντοτε τὸ μέτρον ἐκ τινος σχετικῆς διάρκειας τῶν ποδῶν καὶ στίχων προκύπτει. Τὴν δὲ ἔλλειψιν τῶν μακρῶν καὶ βραχέων ἀναπληροῖ ἡ νέα προσωδία διὰ τόνων κατὰ τινὰ ἴσῃν ἢ ἀνάλογον ἀπόστασιν διανεμομένων, ἀλλ' εἴτε διὰ τοῦ ποσοῦ εἴτε διὰ τοῦ τονισμοῦ, σχετικῆς διάρκειαι ἀποτελεῖ πάντοτε αὐτὴν τὴν οὐσίαν τοῦ ποιητικοῦ μέτρον, καὶ ἡ σχέσις αὕτη εἶναι σχέσις ἰσότητος μάλλον ἢ ἥττον αὐστηρᾶς καὶ προφανοῦς, ὥστε ἐν πᾶσι καὶ κατὰ πάντα ἀληθεύει ὁ γενικὸς τοῦ ῥυθμοῦ ὀρισμὸς, διότι καὶ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἐν τῇ μουσικῇ καὶ ἐν τῇ ποίησει, εἴτε ἀρχαίᾳ εἴτε νέᾳ, πάντοτε τὰ αὐτὰ εὐρίσκωμεν στοιχεῖα συναποτελοῦντα ἰσοχρονίαν τινὰ ἐν περιόδῳ. Ἀλλ' ἡ νέα ποίησις προβαίνει περαιτέρω. Οὐ μόνον δέχεται τὸν κατ' ἀντιστοιχίαν καὶ ἀναλογίαν τονισμὸν, καὶ σχετικὴν τινὰ ἰσότητα ποδῶν καὶ στίχων, ἀλλὰ καὶ τὴν περιοδικὴν ἐπανάληψιν τοῦ αὐτοῦ ἤχου ἢ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν. Εἶναι

τοῦτο ῥυθμικὸν στοιχεῖον πολύτιμον ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως τῶν ἄλλων, διότι ἡ παλινῆχία, ἡ κατὰ χρόνους μάλλον ἢ ἥττον ἴσους ἐπανάληψις τοῦ αὐτοῦ ἤχου, εἶναι καὶ αὕτη ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς μονάδος, παραγωγή τῆς ἐκ τῆς ἐνόητος ποικιλίας, καὶ τήρησις καὶ ἐκδήλωσις τῆς περιοδικῆς ἰσοχρονίας, ἧτις εἶναι ὁ θεμελιώδης τοῦ ῥυθμοῦ χαρακτήρ. Περαιτέρω δὲν δύναται νὰ προεβῆ ἡ ποίησις, χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ κράτος τῆς μουσικῆς, ἧτις τὰ προϊόντα αὐτῆς παραλαμβάνει, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ῥύθμωσιν καὶ ἐκφρασιν ὑποβάλλει. Ἀνάγκη ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι καὶ τὸ πραγματικὸν καὶ τὸ λεκτικὸν καὶ ἡ ῥυθμικὴ διατύπωσις εἶναι τρία στοιχεῖα ἀχώριστα ἀλλήλων καὶ ἰεραρχικῶς ὑπάλληλα καὶ ἀλλήλοις ἀρμόζοντα, διότι οὔτε τὴν ἔλλειψιν τοῦ πραγματικοῦ ἀναπληροῖ τὸ λεκτικὸν, οὔτε εἰς τοῦτο δύναται ν' ἀντικατασταθῇ ἡ ἀπλή στιχουργία, καὶ καθὼς ἡ πνευματικὴ ὑπόστασις γεννᾷ τὴν λεκτικὴν αὐτῆς μορφήν, μεθ' ἧς ἀδιαρρήκτως συνάπτεται, παρομοίως αἱ δύο ὁμοῦ παράγουσι τὴν εἰς αὐτὰς ἀρμόζουσαν ῥυθμικὴν διατύπωσιν, ἧτις συντείνει κατὰ τὰ ἴδια στοιχεῖα εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἐκφρασιν καὶ συμπληροῖ αὐτὴν, καὶ πᾶσαι ὁμοῦ συναποτελοῦσι τὴν ἐνότητα, τὴν ποικιλίαν, τὸ κάλλος, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς ποιήσεως.

Ἐκ δὲ τῆς περὶ μετρικῆς θεωρίας δύο προκύπτουσι ζητήματα, ἃ τινὰ ὀφείλομεν νὰ μὴ παραλείψωμεν· εἶναι ἄρα ἡ στιχουργία ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τῆς ποιήσεως; καὶ πόθεν ἡ μεταξὺ ἀρχαίας καὶ νέας προσωδίας διαφορὰ;

Τὸ μὲν πρῶτον δὲν εἶναι, καθ' ἡμᾶς, ζήτημα, διότι τίς δύναται ν' ἀρνηθῇ εἰς τὰ μυθιστορήματα, τὰ περὶ δρᾶματα καὶ τὰς κωμωδίας τὸν χαρακτήρα τῆς ποιήσεως; Φαντασία, ἔμπνευσις, ἰδανικεῖσις, πραγματικὸν καὶ λεκτικὸν κατάλληλον εἰς ἐκφρασιν τῆς ἰδανικεύσεως, ὅ ἐστιν ἀποκάλυψις τοῦ ἰδανικοῦ διὰ τοῦ λόγου, πάντα ταῦτα ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς περὶ ὧν λόγος συγγραφαῖς, εἶναι δηλ. ποιήσεις ἄνευ στιχουργίας, καθὼς, ἀφ' ἑτέρου, πολλὰ ὑπάρχουσι στιχουργία ἄνευ ποιήσεως. Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου, δυνάμεθα ἄρα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην σοφῶν τινῶν διδασκάλων, ἰσχυρίζομένων ὅτι, καὶ τοὶ διάφοροι κατὰ τὸ φαινόμενον, ἡ ἀρχαία καὶ ἡ νέα προσωδία ταυτίζονται, συμπίπτοντος ἄλλοτε τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόνου κατὰ τὰς αὐτὰς συλλαβὰς; Τοῦτο, καθ' ἡμᾶς, δὲν ἀποδεικνύεται· ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο ὑποθέσωμεν, ποῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ ὁμοιοκαταληξία, καὶ πῶς δυνάμεθα σήμερον νὰ κρίνωμεν ἀσφαλῶς περὶ τῆς ἀρχαίας προσωδίας, ἀφ' οὗ τὴν ἀρχαίαν προφορὰν ἐν μέρει τοῦλάχιστον ἀπωλέσκαμεν, καθ' ὅσον μάλιστα ἀνάγεται εἰς τὰ προ-

Υ.

σωδικὰ αὐτῆς στοιχεῖα, καὶ ἡ ἀλλοίωσις τῆς προφορᾶς ἐπρεπε νὰ ἐπιφέρῃ ἐξ ἀνάγκης ἀλλοίωσιν τῆς προσωδίας; Διαφορὰ ἀναντιρρήτως ὑπάρχει. Ἡ ἀρχαία προσωδία ἦτο ἀνεξάρτητος τοῦ τονισμοῦ καὶ ἀπλῶς χρονικὴ κατὰ τὸ τοῦς πόδας καὶ τοῦς στίχους, ἡ νέα εἶναι χρονικὴ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ποδῶν καὶ τὸ μήκος τῶν στίχων, ἀλλ' εἶναι καὶ τονικὴ καὶ ἐνίοτε ὁμοιοκατάληκτος. Δύο στοιχεῖα νέα ἄρα προσετέθησαν, ὁ τόνος, ὅς τις εἶναι ἀνύψωσις τῆς φωνῆς καὶ τι συλλαβικὸν ἄσμα, ὡς καὶ αὕτη ἡ λέξις δηλοῖ, καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία, ἧτις εἶναι ἐπανάληψις τοῦ αὐτοῦ ἤχου, καὶ ἐπομένως καὶ αὕτη εἶδος τι ἄσματος, ἀμφοτέρω δὲ εἶναι προφανῶς στοιχεῖα ὑποκειμενικά, ὡς ὁ ἤχος εἰς ὃν ἀνάγονται. Καὶ κατὰ φυσικὸν λόγον μάλλον ὑποκειμενικὴ ἐπρεπε νὰ ἦναι ἡ ποίησις τῶν νεωτέρων, καὶ μάλλον ἀντικειμενικὴ ἢ τῶν ἀρχαίων, ὡς τὰ λοιπὰ στοιχεῖα τοῦ κοινωνικοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν. Τὸν χαρακτήρα τοῦτον ἔφερον ἡ θρησκεία, ἧτις ἦτο λατρεῖα τῆς φύσεως, προσωποποιήσις τῶν δυνάμεων αὐτῆς καὶ θεοποίησις τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οὐχὶ ἡ ἐν πνεύματι λατρεία πνευματικοῦ θεοῦ καὶ ἡ ἐνανθρώπησις τῆς θεότητος· ἡ πολιτεία, καθ' ἣν ὁ ἐξωτερικὸς βίος ἐπεκράτει, τὸ ἄτομον ὑπέκειτο εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἡ ἐλευθερία δὲν ἦτο ἡ ἐγγύτης τῶν ἀτομικῶν δικαιοματιῶν, ἀλλ' ἡ μετοχὴ ἀνίσου κυριαρχίας· ἡ ἠθικὴ, ἧτις εἰς τινὰ εὐάρεστον τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος ἀρμονίαν ὕφίστατο, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πνεύματος καὶ μάλλον εἰς τὸ νὰ γίνωμεν ἄξιοι εὐδαιμονίας ἢ εἰς αὐτὴν τὴν εὐδαιμονίαν τέλος, ἡ καλλιτεχνία, ἧτις διὰ τινος πλαστικῆς τελειότητος διεκρίνετο, ἐν ᾧ πρὸ ἡμῶν ὑπερέχει διὰ τῆς πνευματικῆς ὑποστάσεως, καὶ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐντέλειαν ὑστερεῖ. Οὐδὲν ἄρα παράδοξον ἐν ἡ προσωδία εἶναι τὴν σήμερον μάλλον ἐσωτερικὴ καὶ ὑποκειμενικὴ, ὡς ἡ ποίησις, ἔνδοθεν λαμβάνουσα τὸ ἐνδόξιμον καὶ τὰ κυριώτερα αὐτῆς στοιχεῖα, ἐν ᾧ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τῆς διάρκειας, διὰ τινος σχέσεως πρὸς τὸν χρόνον, δηλαδὴ πρὸς τι ἐξωτερικὸν περιεχόν, ἐχαρακτηρίζετο. Ἐκ τούτου καταφαίνεται πόσον εἶναι παράλογος ἡ ἰδέα τῆς ἀναστάσεως τῆς ἀρχαίας μετρικῆς, καὶ πόσον τὴν μετρικὴν τῶν νέων διαλέκτων ἐπιβάλλει αὕτη ἡ φύσις τῆς νέας ποιήσεως καὶ τοῦ νέου πολιτισμοῦ. Τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις μαρτυροῦσι καὶ αἱ δημόσιαι ποιήσεις παρὰ πᾶσι τοῖς νέοις λαοῖς ἀθροιστικῶς καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν σπλάγγων τῶν διαφόρων κοινωνιῶν γεννηθεῖσαι, καὶ κάλλιον πάσης ἐπιστημονικῆς διδασκαλίας αὐτὸ τὸ πνεῦμα τοῦ νέου αἵματος ἐρμηνεύουσαι· ἀνίσχυρα δὲ εἶναι κατὰ τῶν λόγων τούτων τὰ ἐπιφερόμενα ὀλίγα καὶ ἐξαιρετικὰ καὶ ἄλλως εὐεξήγητα παραδείγματα.

Γινώσκοντες τὴν φύσιν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ποιήσεως, καὶ τὴν ὕλην αὐτῆς ἀπὸ τῆς πρώτης μορφῆς καὶ μέχρι τῆς τελευταίας αὐτῆς διατυπώσεως, δυνάμεθα ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν τίνι τρόπῳ ἡ ὕλη αὕτη πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἀνωτέρου σκοποῦ εἰδοποιεῖται.

Πρὸς τοῦτο δύο δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν ἐναντίας μεθόδους· τὴν μὲν ἐμπειρικὴν καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, διὰ τῆς παρατηρήσεως τῶν ποιημάτων ὧν τῶν ἐθνῶν καὶ ἐποχῶν, καὶ διὰ τῶν κοινῶν καὶ ἰδίων χαρακτήρων διαστέλλουσιν αὐτὰ εἰς εἶδη καὶ κατατάσσουσιν, ὡς γίνεται ἐν τῇ φυσικῇ ἱστορίᾳ, καὶ ταύτην περὶ τούτου ὡς καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων ἐφήρμοσεν ὁ Ἀριστοτέλης· τὴν δὲ λογικὴν καὶ ἐκ τῶν προτέρων, ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως καὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν μέσων καὶ τῆς ὕλης καὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς ποιήσεως ἐξάγουσαν διὰ λογικῶν διαιρέσεων καὶ ὑποδιαίρέσεων τὰ εἶδη αὐτῆς, καὶ ταύτην τολμῶμεν νὰ προτιμήσωμεν, διότι ἡ πρώτη διδάσκει ἡμᾶς μόνον τί ἔγινεν, οὐχὶ δὲ καὶ τί δύναται καὶ πρέπει νὰ γίνῃ, καὶ ἀρμόζει μάλλον εἰς τὰ ἔργα τῆς φύσεως, ἅτινα εἰς σταθεροὺς καὶ γενικοὺς νόμους καὶ τύπους ὑποτάσσονται, καὶ οὐχὶ εἰς τὰ προοδευτικὰ καὶ ἐλεύθερα καὶ αἰετοτε νέα ἔργα τῆς ποιήσεως. Τῶντι ποῦ ἤθελε κατατάξει ὁ Ἀριστοτέλης σημερινὰ τινὰ ἔργα τοῦ Βύρωνος καὶ τοῦ Γοίθου, ἃ τινὰ λίαν βεβιασμένως ὑπάγονται εἰς τὰς σιδηρὰς τῶν κλασικῶν εἰδοποιήσεις; Ἀλλὰ διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς μεθόδου ταύτης δὲν ἀποκλείεται πᾶσα ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπαλήθευσις. Περὶ δὲ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς ἃς ἐνθυμίσωμεν, ὅτι τῶν ἄλλων τεχνῶν ἡ εἰδοποιήσις ἐξήχθη ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ὑποκειμένων αὐτῶν. Οὕτω κατετάξαμεν τὰ ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὸν προορισμὸν τῶν κτιρίων, τῆς γλυπτικῆς, κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἀνδριάντων, καὶ τῆς ζωγραφικῆς, κατὰ τὰ ὑποκείμενα τῶν εἰκόνων· περὶ δὲ μουσικῆς εἶπομεν, ὅτι δύο μόνον εἶδη ἐξέρχονται ἐξ αὐτῆς, κατὰ τὴν διάφορον θέσιν τοῦ αἰσθηματος ὑφ' οὗ ζωογονεῖται. Ἀλλ' ἡ ποίησις εἶναι ἡ εὐρυτάτη τῶν τεχνῶν, καὶ κατὰ μὲν τὸν ὀρισμὸν, εἶναι, ὡς εἶπομεν, ἡ διὰ τοῦ λόγου ἀποκάλυψις, κατὰ δὲ τὸν σκοπὸν, ἡ διὰ τοῦ καλοῦ πραγματοποιήσις αὐτοῦ τοῦ ἰδανικοῦ. Ἄρα ὅσα τὰ εἶδη τοῦ καλοῦ, ἢ ὅσα τὰ τοῦ ἰδανικοῦ, τόσα καὶ τὰ εἶδη τῆς ποιήσεως; Οὐδέτερον τούτων, διότι τὰ μὲν εἶδη τοῦ καλοῦ, τὸ ὕλικόν, τὸ νοητικόν, τὸ ἠθικόν, τὸ σχετικόν, τὸ ἀπόλυτον, ἐπ' ἀπειρον διαιροῦνται καὶ ὑποδιαίρουνται, καὶ μετ' ἀλλήλων μιγνύονται, τὰ δὲ τοῦ ἰδανικοῦ εἶναι τόσα, ὅσα αἱ εἰκόνες αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ διὰ τῆς φύσεως, διὰ τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῶν ποικίλων ὄντων, ὧν ἕκαστος ἔχει τὸ ἴδιον ἰδανικόν, καὶ τοὶ ἀτελῶς αὐτῶν

τὸ ἀποκαλύπτει, καὶ τότε φθάνομεν ἐπίσης εἰς τὸ ἄπειρον. Ἀπομένει λοιπὸν νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν αὐτὴν μέθοδον ἢ καὶ πρὸ μικροῦ, ὅτε περὶ ἰδανικεύσεως ἐπραγματεύθημεν, νὰ θέσωμεν δηλαδὴ τὸν ποιητὴν ἀπέναντι τῶν τριῶν μεγάλων ἀντικειμένων πάσης πνευματικῆς ἐνεργείας, καὶ νὰ παρατηρήσωμεν τίνι τρόπῳ δύναται νὰ ἐμπνευσθῆ ὑπ' αὐτῶν. Πρῶτον καὶ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς θέσεως ταύτης εἶναι ἡ συναίσθησις τοῦ ἐγῶ, ἡ συναίσθησις τῶν παντοίων ἐντυπώσεων καὶ ἐννοιῶν καὶ αἰσθημάτων, ὅσα διεγείρει ἡ θεὰ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας, ἡ μετὰ τῶν ἀνθρώπων συμβίωσις καὶ ἡ θεωρία τοῦ ὑπεράτατου ὄντος, καὶ τότε, ἐκ τῶν ἀντικειμένων τούτων ἐμπνεύμενος, ὁ ποιητὴς ἐξυψώσεται εἰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ γεννωμένως ἐννοίας καὶ εἰκόνας καὶ πάθη, καὶ ταῦτα ἐκφράζει διὰ τοῦ ἔπους, καὶ τότε ἐξέρχεται ποίησις ὅπως ὑποκειμενικῆ, ἢ λυρικήν δύναμινα νὰ ὀνομάσωμεν, καὶ κατὰ τὴν διάφορον αὐτῆς ὑπόθεσιν νὰ ὑποδικαιρῶμεν εἰς εἶδη ὑποδεστέραν. Ἄλλοτε δὲ λησμονεῖ ἑαυτὸν, βυθίζεται εἰς τὰ ἐκτός, καὶ ἄδει τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, τὰς πρὸ τοῦ κόσμου θεογονίας, τὰς μεγάλας ἐπαναστάσεις τῆς φύσεως, τὰ μεγάλα κινήματα τῶν ἐθνῶν, τὰ πολιτικὰ ἔργα τῶν βασιλέων καὶ μεγιστάνων, τὰ οἰκικὰ συμβάντα, εἴτε σοβαρὰ εἴτε γελοῖα, τοὺς χερκκτῆρας, τὰ πάθη, τὰς συμπλοκάς καὶ συγκρούσεις αὐτῶν, καὶ τότε ἡ ποίησις ἀποβαίνει ὅπως ἀντικειμενικῆ, καὶ δύναται εἰς ἐπικὴν καὶ δραματικὴν νὰ ὑποδικαιρῆ, κατὰ τὸν μᾶλλον ἢ ἥττον εὐρὺν αὐτῆς κύκλον καὶ ἐνεκεν τῆς ἐσωτερικῆς συγγενείας τῶν δύο τούτων εἰδῶν, ἢν παρετήρησε καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, μὴ ἀποκλειομένων ὅμως καὶ ἄλλων εἰδῶν, ἃ τινὰ οὔτε δράματα εἶναι, οὔτε ἐποποιίαι, καὶ οὐχ ἥττον εἰς τὸν δεύτερον τούτον κλάδον τῆς ποιήσεως ἐξ ἀνάγκης ὑπάγονται, οἷα τὰ εἰδύλλια, οἱ μῦθοι, τὰ μυθιστορήματα. Παρὰ τὰς δύο ταύτας μεγάλας διαιρέσεις, ἄλλας δὲν δυνάμεθα νὰ συλλάβωμεν, καὶ ἐν αὐταῖς οὐδὲν αὐθαίρετον, διότι ἢ ἑαυτὸν ἢ ἕτερον τι ἑαυτοῦ δύναται ὁ ποιητὴς νὰ λάβῃ ὡς ὑπόθεσιν τῶν ἰδίων ἀσμάτων, τρίτην περιπτώσιν δὲν ὑπάρχει, τὴν δὲ ἀλήθειαν καὶ ὠφέλειαν τῆς κατατάξεως ταύτης θέλομεν εἶναι μᾶλλον κατανοήσι, ὅτε περὶ τῶν κανόνων ἐκάστου εἴδους ἰδιαίτερος διαλάβωμεν.

Ἄς ἐξετάσωμεν ἐν τοσοῦτῳ ζητήματι τινὰ ἐκ τῆς κατατάξεως ταύτης γεννώμενα καὶ λίαν ἐνδιαφέροντα, εἴτε πρὸς ἐμπέδωσιν καὶ συμπλήρωσιν αὐτῆς καὶ εὐχερστεράν τῶν εἰδῶν διάγνωσιν, εἴτε πρὸς εὐχερστεράν μὲν ἄρως αὐτῶν. Καὶ πρῶτον, ὑπάρχει τεκμήριον πρὸς ἀκριβῆ διάκρισιν αὐτῶν; Ὑπάρχει, καὶ τοῦτο εἶναι, ὅτι πάντα τὰ ἀντικειμενικὰ εἶναι μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπιδεικτικὰ θεατρικῆς

παραστάσεως. Τοῦτο ἀκριβῶς ἀληθεύει περὶ τῆς τραγικῆς καὶ κωμικῆς δραματοποιίας· ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπικά ποιήματα καὶ οἱ μῦθοι καὶ τὰ εἰδύλλια καὶ τὰ μυθιστορήματα, ἐὰν καθ' ἑαυτὰ δὲν δύνανται νὰ παρασταθῶσιν, εὐκόλως ὅμως μεταποιῶνται εἰς δράματα, καὶ παρέχουσιν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν εἰς αὐτά. Ἀπ' ἐναντίας, πῶς νὰ παρασταθῶσιν τὰ ἐλεγεια, αἱ σάτυροι, τὰ ἐρωτικὰ ἄσματα, οἱ θρησκευτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ὕμνοι; διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὰ εἶδη ταῦτα μείζωνος ἐλευθερίας ἀπολαύει ὁ ποιητὴς, ἐν ᾧ κατὰ τὰ ἄλλα δεσμεύεται ὑπὸ ζήτησιν ἀνάγκης καὶ αὐστηρῶν κανόνων. Ἐκ τούτου προσέτι φανερὸν ὅτι, εἰ καὶ δύνανται μέχρι τινὸς νὰ συνενωθῶσιν, ἀδύνατον ὅμως νὰ συνταυτισθῶσιν τὰ δύο ταῦτα εἶδη κατὰ πάντα. Ἡ λυρική εἰσέρχεται εἰς τὰ δράματα καὶ τὰ ἔπη, καὶ τινὰ λυρικά καὶ δραματικὰ στοιχεῖα εἰσέρχονται εἰς τὰς ἐποποιίας, ἀλλ' ἡ φύσις ἐκάστου εἴδους μένει πάντοτε ἡ αὐτὴ, καὶ εἰς ταύτην πρέπει ν' ἀποβλέπῃ ἄριστος ὁ ποιητὴς, ἐκ μὲν τῆς μετρίας καὶ εὐλόγου συγχωνεύσεως ὠφελούμενος, τὴν δὲ ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἀναμίξεως διαφθορὰν ἐπιμελῶς ἀποφεύγων. Ἔτερον ζήτημα εἶναι, ἐὰν πᾶσα ἐποχὴ καὶ πᾶς λαὸς εἶναι κατάλληλος εἰς πάντα τὰ εἶδη ταῦτα, ἢ ἐὰν ἀπ' ἐναντίας πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν χρονολογικὴν τινὰ τάξιν, καθ' ἣν ἄλλα ἄλλοτε ἐξ ἀνάγκης ἀκμάζουσιν, ὡς προσφάτως εἰς τῶν μεγάλων ποιητῶν, καὶ ὁ μέγιστος τῶν καλλολόγων, ἐξ ἰδίων εἴτε ἱστορικῶν εἴτε φιλοσοφικῶν ἀρχῶν ὀρμώμενος, διασχυρίσθησιν. Ἀληθεύει ἄρα, ὅτι μόνη ἡ λυρική ἐδύνατο ν' ἀναπτυχθῆ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, μόνη ἡ ἐπική ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὅτι τὸ δράμα εἶναι ἡ ποίησις τῶν νέων αἰώνων, καθ' ἃ ὁ Β. Ἰγῶ ἐν τοῖς περιφήμοις προλεγόμενοις τοῦ Κρομβέλλου προσέθετο ν' ἀποδείξῃ; ἢ ἀληθεύει, ὅτι ὁ Ἔγγελος ἐπρέσβευε περὶ τῆς ἐν χρόνῳ ἀναπτύξεως τῆς ποιήσεως, ἢς τὸ πρῶτον εἶδος ἔπρεπε νὰ ἦναι ἡ ἐπική, καὶ ἐκ ταύτης ν' ἀποσπασθῶσιν διαδοχικῶς πάντα τὰ ἄλλα κατὰ τινὰ ῥυθμὸν ἀντίστοιχον πρὸς τὴν διὰ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἱστορίας προοδευτικὴν πραγματοποίησιν τοῦ καθολικοῦ πνεύματος; Τὸ καθ' ἡμᾶς, οὐδέτερον τῶν συστημάτων τούτων δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, καὶ διότι τὴν ἡμετέραν κατάταξιν ἐμορφώσαμεν οὐχὶ ἐκ προσυλληθῆσιν μεταφυσικῶν ἐννοιῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκριβοῦς παρατηρήσεως τῶν φυσικῶν γεγονότων, καὶ διότι μόνην πηγὴν τῆς ποιήσεως ἀναγνωρίζομεν τὴν ἐμπνευσιν, καὶ οὐδὲν ἄλλως δυνάμεθα νὰ περιορίσωμεν τὴν ἐλευθερίαν καὶ δύναμιν τῆς ποιητικῆς φαντασίας. Ἐχει πανταχοῦ καὶ πάντοτε ὁ ποιητὴς ἐνώπιον αὐτοῦ τὰ τρία μεγάλα ἀντικείμενα πάσης νοητικῆς ἐργασίας, καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐμπνεόμενος, ἢ ἐκ τοῦ ἰδίου ὑποκειμένου ἢ ἐκ τῶν ἀντικειμένων αὐτῶν ἐξέρχεται

τὸ ἄσμα· οὔτε πλείονα ἀντικείμενα, οὔτε τρίτην τινὰ θέσιν εἶναι δυνατόν νὰ συλλάβωμεν, καὶ ἐνταῦθα μᾶλλον ἢ ἀλλαγῶν νομίζομεν ὅτι τὸ συστηματικὸν πνεῦμα ἐπισκοπίζει τὴν κρίσιν καὶ βλάπτει τὴν τέχνην. Οὐδὲ παραδεχόμεθα ὅτι λαοὶ τινες εἶναι μόνον εἰς τινὰ εἶδη ποιήσεως ἐπιτήδαιοι, καὶ τινες μὲν ἐγεννήθησαν δραματοποιοί, ἕτεροι δὲ ἐποποιοί, ἐν ᾧ ἄλλοι ἔχουσι μόνην τὴν λύραν καὶ δὲν ἔχουσιν, ὡς ἀτόπως λέγεται περὶ Γάλλων, ἐπικὴν τὴν κεφαλήν. Οὔτε ἡ μεγαλόνοια περιορίζεται, οὔτε εὐγενῆ τινὰ μερίδα τῆς ἀνθρωπότητος δυνάμεθα εἰς ὑποδεστέραν θέσιν νὰ καταδικάσωμεν, οὔτε νὰ προδικάσωμεν τὸ μέλλον. Καὶ ταῦτα μὲν φιλοσοφικῶς. Ἀπέναντι δὲ τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας ἔτι μᾶλλον τὰ συστήματα ταῦτα καταβρέουσι. Καὶ ἐν μὲν τῇ Ἀνατολῇ, εἴτε τὸ σύνολον τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, εἴτε τὸν λαὸν ἐκεῖνον δι' οὗ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ μετεδόθη εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἐπὶ τίνι δικαίωματι δυνάμεθα εἰς ἐν μόνον εἶδος ν' ἀναγάγωμεν τὰ ποικίλα προϊόντα τῆς θαυμαστῆς ποιήσεως τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκεῖνων χρόνων; Αἱ καθημερινὰ πρόδοι τῶν Ἰνδικῶν μελετῶν δὲν φέρουσιν εἰς φῶς παντοῖα ποιητικὰ ἔργα ἐφάμιλλα κατὰ τινὰ στοιχεῖα καὶ αὐτῶν τῶν ἐντελεστέρων; Καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἱεράς γραφάς δὲν εὐρίσκομεν καὶ συγκινητικὰ δράματα, καὶ τὴν ὑψίστην λυρικήν ποιήσιν, καὶ τὴν μεγάλην ἐποποιάν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, τῆς πρώτης ἀθωότητος, τῆς παρακοῆς τῶν προπατόρων, τῆς πτώσεως, τοῦ κατακλυσμοῦ, τῶν περιπετειῶν, τῶν δοκιμασιῶν, τῶν θαυμάτων καὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ; Καὶ ναὶ μὲν εἶναι μοναδικὸν καὶ πρῶτον καὶ ἀθάνατον τὸ ἐπικὸν ἄσμα τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀμίμητοί δραματοποιοὶ ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Ἀριστοφάνης, καὶ θαυμάσιοι κατὰ τὸ εἶδος αὐτῶν λυρικοὶ ὁ Ξίνοπος καὶ ὁ Ἀνακρέων; Παντοῖα εἶδη ποιήσεως ἔσχεν ἐπίσης ὁ Ῥωμαϊκὸς κόσμος, ὡς παράτασιν καὶ ἀντανάλασιν τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας· ἀλλὰ καὶ ὁ νεώτερος, ἀφ' οὗ ἠγέρθη ἐν μέσῳ τῶν λυρικῶν ἄσμάτων τῶν περιπλανωμένων αἰοιδῶν τοῦ μεσαιῶνος, δὲν παρήγαγε τὸν γίγαντα ἐκεῖνον τῆς ἀντικειμενικῆς ποιήσεως, ὅς τις ἴσταται μετὰξὺ δύο ἐποχῶν, ἀμφοτέρως συνενῶν καὶ πρώτος ἀπεκάλυψε τὸ ἰδανικὸν τῆς νέας τέχνης καὶ τοῦ νέου πολιτισμοῦ, ὃ περ εἶναι αὐτὴ ἡ χριστιανικὴ ἰδέα, καὶ παρήγαγε τὴν πλουσιωτάτην τῶν νεωτέρων γραμματολογιῶν, ἐξ ἧς αἱ ἄλλαι πᾶσαι ἠντλησάν καὶ ἐμορφώθησαν, καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην τὸ αὐτὸ γενικὸν πνεῦμα διὰ ποικίλων καὶ εἰδῶν χαρακτήρων ἐξέφρασαν μετὰ τοῦ ἰδιαίτερου ἐκάστου λαοῦ καὶ χρόνου καὶ τόπου συνδυαζόμενον; Περιττὸν νὰ παρατείνωμεν καὶ ἀναπτύξω-

μεν τὴν ἱστορικὴν ταυτην ἀπόδειξιν, διότι πρὸς τοὺς ἄλλους εἰς τὸ θέμα τοῦτο θέλομεν ἐπανέλθει περὶ τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως τῆς ποιήσεως πραγματευόμενοι.

Ἐν τελευταίῳ ζητήματι ἀπομένει ὑπάρχει ἄρα μετὰξὺ τῶν διαφόρων τούτων εἰδῶν σχετικὴ τις ὑπεροχὴ; δὲν τὸ πιστεύομεν. Φρονοῦμεν, ὅτι ἕκαστον κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν καὶ ἀξίαν ἐξισοῦται πρὸς τὰ ἄλλα. Καὶ τῶντι, ποῦ ἡ δύνατο νὰ στηριχθῆ ἡ ὑπεροχὴ αὕτη; εἰς τὴν ὑπόθεσιν; Ὑπερεκτιμῶσι τῶντι τινὲς τὴν ἐποποιάν, διότι ἡ ὑπόθεσις αὐτῆς εἶναι μεγαλητέρα, διότι ἄδει τὸν Θεὸν, τὸν κόσμον, τὴν ἀνθρωπότητα κατὰ τὰς γενικωτέρας καὶ γονιμωτέρας αὐτῶν σχέσεις· ἀλλὰ τὰ αὐτὰ ἀντικείμενα δὲν ἔχει καὶ ἡ δραματικὴ ἐντὸς στενωτέρου κύκλου, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν δὲν ἐμπνέεται καὶ ἡ λυρική ὑπὸ τὴν ὀπτικὴν γωνίαν οὕτως εἶπεν τῆς ἀτομικότητος; καὶ ἡ δυσκολία δὲν ὑπάρχει ἐξ ἴσου εἰς πάντα τὰ εἶδη, καὶ τῶν ἄλλων εὐρύτερα, καὶ τὰ συντομώτερα δὲν εἶναι καὶ πολυπληθέστερα; Ἐὰν δὲ ἡ παράστασις, ἡ ἐντύπωσις ἢ ἡ ὠφέλεια ἔπρεπε νὰ ληφθῶσιν ὡς λόγοι ὑπεροχῆς, παρατηροῦμεν, ὅτι τὴν ζωηρότητα τῆς παραστάσεως τῶν δραματικῶν ἀναπληροῖ ἡ μακροτέρα ἢ βαθυτέρα ἐντύπωσις τῶν ἐπικῶν καὶ λυρικῶν, ὅτι ἡ ἐντύπωσις ἐξαρτάται ἐκ τῆς ἀξίας μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ ποιήματος, καὶ ὅτι οἰονδήποτε ποίημα, ἐὰν δὲν ὠφελῆ, ἐὰν δὲν ἐπιφέρῃ τὴν διὰ τοῦ καλοῦ καὶ ἐν τῷ καλῷ ἀγάπην τοῦ ἀγαθοῦ, δὲν εἶναι ποίημα, δὲν εἶναι δηλ. ἀποκάλυψις τοῦ ἰδανικοῦ διὰ τοῦ λόγου. Ἐὰν δὲ ἐξ ἅπαντος ὠφείλομεν εἰς τι εἶδος ν' ἀπονεύωμεν τὰ πρωτεῖα, ἠθέλομεν τολμήσει τὸ λυρικὸν νὰ θέσωμεν ὑπεράνω τῶν ἄλλων, καθ' ὅσον δι' αὐτοῦ γίνεται ἡ ποίησις πιστότερον ὄργανον τῆς θρησκείας, ἥτις εἶναι ἡ ἀνωτάτη ἀλήθεια, τὸ ἀνώτατον συμφέρον καὶ ὁ ἀνώτατος μοχλὸς τῆς ἠθικῆς τελειοποιήσεως, διότι πλέον ἐλεύθερον καὶ αὐθόρμητον δὲν περιορίζεται ὑπὸ ἐξωτερικῶν ἀναγκῶν καὶ θετικῶν κανόνων, καὶ πληρεστέραν καὶ καθαρωτέραν δύναται νὰ ὑποδεχθῆ τὴν αἴσθησιν τῆς ἐμπνεύσεως, καὶ διότι ἐπὶ τέλους παντοῖα ἐπικά καὶ δραματικὰ στοιχεῖα ἐπιδέχεται, οὐχ ἥττον διατηροῦν ἐν τῷ εὐρυτάτῳ αὐτοῦ κύκλῳ τὸ ὕψος τῆς ἰδίας ἀτομικότητος.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν εἰδῶν τῆς ποιήσεως ἐν γενεῇ

H. ΒΡΑΪΛΑΣ ΑΡΜΕΝΗΣ.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

ΣΥΜΒΟΛΑΙ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΧΕΙΡΩΝΑΚΤΑΣ,

(Συνήχ. Ἰδε συλλ. 360—397.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Μήστορες. Ἀρχηγοὶ καταστημάτων.

Μετάβασις ἀπὸ τῆς θέσεως ἐργάτου εἰς θέσιν ἐργαστηριάρχου. — Σύγκριστις τῶν δύο θέσεων' δυσχερῆσαι τῆς δευτέρας. — Ἰδιότητες ἀναγκαῖαι εἰς μῆστορα ἢ ἐργαστηριάρχον. — Ἀναπόφευκτοι ὄροι πρὸς ἐπιτυχίαν καταστήματος.

Μετάβασις ἀπὸ τῆς θέσεως ἐργάτου εἰς θέσιν ἐργαστηριάρχου.

Αἱ ἐργατικαὶ τάξεις ὑπάγονται, ὅπως καὶ αἱ στρατιωτικαί, εἰς τινὰ ἱεραρχίαν. Τοὺς μὲν ἐργάτας δυνάμεθα νὰ παραβάλοιμεν πρὸς στρατιώτας, τοὺς δὲ ὑποδιευθυντάς καὶ ὑπομήστορας πρὸς ὑπαξιωματικούς, καὶ τοὺς μῆστορας καὶ ἐργαστηριάρχους πρὸς ἀξιωματικούς.

Καθὼς ὁ στρατιώτης ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ ἀξιωματικός, οὕτω καὶ ὁ ἐργάτης ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ ἐργαστηριάρχος. Ὁμολογῶ ὅτι ἡ θέσις ἐργαστηριάρχου εὐχαριστεῖ τὴν φιλαυτίαν, συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἱκανότητος καὶ γενεῖ ἐλπίδας, αἵτινες ἐνίοτε μὲν ἐπιτυγχάνουσι, πολλάκις ὅμως καὶ μεταιοῦνται. Προβλέπει ὅμως, φίλτατε χειρώναξ, τί θὰ ὑποφέρῃς ἐάν κατὰ δυστυχίαν ἀποτύχῃς; Ἐργάτης ὢν, εἶσαι ἡσυχος καὶ εὐτυχής· γινόμενος ὅμως μῆστορ ἔχεις εὐθύνην, καταβαρύνεσαι ὑπὸ φροντίδων, σκέπτεσαι ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ βασανίζεσαι ἀδικόπως ἀναζητῶν εὐτυχίαν, τὴν ὁποίαν δὲν εὐρίσκεις πάντοτε.

Ἔχε λοιπὸν κατὰ νοῦν ὅτι εἶσαι σπουδαιοτάτη, σπουδαιοτέρα ἰσως πάσης ἄλλης, ἡ ἀπόφασις τοῦ ἐργάτου, ἡ περὶ μεταβάσεως ἀπὸ κατωτέρας εἰς ἀνωτέραν θέσιν, καθ' ἣν αὐτὸς θὰ διευθύνῃ, αὐτὸς θὰ δαπανῇ καὶ αὐτὸς θὰ προνοῇ περὶ πάντων τῶν τοῦ ἐργαστηρίου. Διὰ τοῦτο ἀνάγκη πᾶσα πρὶν ἢ ἀποφασίσθαι, νὰ σκεφθῆς καλῶς καὶ πολὺ, καθόσον ἐκ τῆς ἀποφάσεώς σου ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον σου.

Σύγκριστις τῶν δύο θέσεων' δυσχερῆσαι τῆς δευτέρας.

Τοῦ ἀπλοῦ ἐργάτου ὁ μισθὸς εἶναι μὲν μικρὸς, ἀλλ' ἀσφαλής· τοῦ μῆστορος ὅμως τὰ κέρδη, ἐλπίζονται μὲν πολλὰ, εἰσὶν ὅμως ἀβέβαια.

Ἐργάτης ὢν, ἔχεις μόνον τὸν ἐργαστηριάρχον νὰ εὐχαριστήσῃς· καὶ τοῦτο δὲν εἶναι δύσκολον, διότι ἐμπειρίαν ἔχων ἐκτιμᾷ κατ' ἀξίαν τὰ ἔργα σου. Ἔς μῆστορ ὅμως χρεωστεῖς νὰ εὐχαριστῇς τοὺς πολλούς, τῶν ὁποίων αἱ ἐρέξεις εἰσὶν εὐμετάδελτοι

καὶ αἱ κλίσεις ἄσφατοι. Πικραφερόμενοι ὑπὸ τοῦ συρμοῦ, καταλείπουσι τὸν ὑπηρετήσαντα αὐτοὺς καλῶς, ὅπως προστρέξωσιν εἰς ἄλλον, πολλάκις ἀνίκανον. Πιθανὸν δὲ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐργαστηρίου σου νὰ προσβληθῇ ἀδίκως ἕνεκα τῆς ἀπειρίας τοῦ τυχόντος πελάτου.

Ἐργαστηριάρχης ὢν, ὑπόκεισαι εἰς μεγάλας ζημίας· ἕνεκα περιστάσεων, καθ' ἃς ἡ τὰ κεφάλαιά σου μένουσι νεκρά, ἢ τὸ ὕλικόν σου, μὴ καταναλισκόμενον, φθείρεται. Ἐάν ποτε ἀσθένεια σ' ἐμποδίσῃ νὰ ἐπιβλέπῃς τὴν ἐργασίαν, ἡ ζημία δὲν θὰ εἶναι μικρά. Σημειώσαι δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ διαγωνισμὸς προσβάλλει τὰ συμφέροντα τοῦ ἐργαστηριάρχου. Ἐάν οἱ ἐργαζόμενοι ὑπὸ σὲ παρεκτρέπωνται, καὶ τὰ σφάλματὰ αὐτῶν καὶ ἡ ζημία πίπτουσιν ἐπὶ τὴν κερφαλὴν σου.

Γνωστός μου ἐργαστηριάρχης ὑπεσχέθη ποτὲ νὰ παραδώσῃ εἰς ῥητὴν ἡμέραν παραγγελθὲν ἔργον· ἡ ἡμέρα ἔρθη καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν ἐργάται, ἐπὶ προφάσει ἑορτῆς, δὲν ἐπλησίασαν εἰς τὸ ἐργαστήριον. Φαντάσθητε τὴν ἀδημονίαν αὐτοῦ, ἀνδρὸς ἐντιμοτάτου καὶ φίλου τῆς ἀκριβείας. Στέλλει ζητῶν τοὺς ἐργάτας· τρέχει μόνος εἰς ἀνεύρεσιν αὐτῶν· μάταιος ὅμως ὁ κόπος! Ὅτε δὲ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον εὗρε τοὺς παραγγελσαντάς τὸ ἔργον ἀπαιτοῦντας ἐπιμόνως αὐτὸ καὶ λέγοντας, ὅτι ἐάν δὲν δοθῇ θὰ ὑποπέσωσιν εἰς ζημίαν. Ὅποια προσβολὴ εἰς ἄνθρωπον ἀγαπῶντα νὰ τηρῇ τὸν λόγον αὐτοῦ! Τὴν ἐπύριον οἱ ἐργάται, ἐννοοῦντες τὴν βλάβην τῆς ὁποίας ἐγένοντο αἴτιοι, ἠσχύνοντο νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὸ ἐργαστήριον· καὶ ἰδοὺ πάλιν ὁ ἐργαστηριάρχης τρέχων εἰς ἀναζήτησιν αὐτῶν. Ἐν τοσοῦτῳ τὸ κοινὸν κατέκρινεν αὐτὸν ὡς ἀμελεῖ, τὸ ὄνομα τοῦ ἐργαστηρίου προσεβλήθη καὶ ἠλαττώθησαν αἱ παραγγελίαι. Καὶ ὅμως δὲν ἔπταιεν.

Ἰδοὺ καὶ ἄλλου εἶδους ζημία·

Ὁ ἐργαστηριάρχης, ἔχων ἀνάγκην χρημάτων, στέλλει εἰς τοὺς θρειλέτας, εἰς ἐκείνους δηλαδὴ δι' οὓς εἰργάσθη ἢ πρὸς τοὺς ὁποίους ἐπώλησε πράγματα, ζητῶν τὴν πληρωμὴν· ἀλλ' ὁ μὲν ἀποκρίνεται ὅτι δὲν ἔχει πρόχειρα τὴν ὥραν ἐκείνην, ὁ δὲ ὅτι ἔχει ἄλλας ἀνάγκας, ὁ τρίτος εἶναι ἀπῶν καὶ ὁ τέταρτος κρύπτεται. Ἄλλοι πάλιν δυσκρεστοῦνται λέγοντες ἀπαιτητικὸν τὸν ἐργαστηριάρχον, καὶ ἄλλοι δεικνύοντες ὅτι προσεβλήθησαν ἀπαντῶσιν ὅτι δὲν θὰ πάθῃ ποτὲ ζημίαν παρ' αὐτῶν· ἐνὶ λόγῳ οὔτε λεπτὸν δίδεται αὐτῷ. Ναι μὲν θὰ λάβῃ μίαν ἡμέραν τὰ χρήματ'· πρὸς τὸ παρὸν ὅμως στερεῖται, καὶ ἀπορεῖ πῶς νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ.

Ἡ περίστασις αὕτη συμβαίνει κατὰ δυστυχίαν πολλὰ συνεχῶς· διότι οὐκ ὀλίγοι ἐξ ἡμῶν, μάταιοι

καὶ ἀπρονοήτοι, ἐπιθυμοῦντες νὰ διακρέψωμεν ἐν τῇ κοινῇ, δαπανώμεθα εἰς περιττὰ, καὶ οὕτω καταντῶμεν εἰς στενοχωρίαν, ἐνῶ ἂν ἤμεθε οἰκονομικώτεροι θὰ εἴχομεν καὶ περισσεύματα.

Ἵπάρχουσι καὶ ἄλλαι περιστάσεις ζημιῶσαι τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἐργαστηρίων, ἀρνησις, παραδείγματος χάριν, πληρωμῆς, ἐλάττωσις λογαριασμῶν, πτωχεύσεις, δίκαι, κίνδυνοι διαγωνισμάτων ὁσάκις μάλιστα πρόκειται περὶ ἔργων δημοτικῶν ἢ δημοσίων. Παραλείπω ὅμως αὐτάς, διότι ὑπέδειξα ἱκανῶς, ὅτι ἔχει μὲν ἡ θέσις τοῦ ἐργαστηριάρχου καὶ τοῦ μῆστορος προσδοκίαν κέρδους, ἔχει ὅμως καὶ κινδύνους ζημίας.

Καὶ ταῦτα λέγων σκοπὸν δὲν ἔχω, φίλτατε χειρώναξ, νὰ ψυχράνω τὸν ὑπὲρ τῆς προόδου σου ζῆλον. Ἐξ ἐναντίας, ἐάν ποτε ἴδῃς ὅτι αἱ περιστάσεις συντρέχουσι τὴν ἐπιθυμίαν σου, γενεῶ ἐργαστηριάρχης ἢ μῆστορ· χάριν δὲ τούτου ἄκουσον καὶ παρ' ἐμοῦ ὁποῖα τινὰ ἀπαιτοῦνται πρὸς τοῦτο.

Ἰδιότητες ἀναγκαῖαι εἰς μῆστορα ἢ ἐργαστηριάρχον.

Ὅπως γίνῃτις ἀρχηγὸς καταστήματος πρέπει ἀφεύκτως νὰ ἔγῃ τὰ τρία ταῦτα· μάθησιν, φρόνησιν καὶ δραστηριότητα. Ναι μὲν καὶ ὁ ἀπλοῦς ἐργάτης ἔχει ἀνάγκην τῶν ἰδιοτήτων τούτων· ὁ ἐργαστηριάρχης ὅμως πρέπει νὰ ἐξέχῃ· πρέπει νὰ ἔγῃ μάθησιν ἀνωτέραν, φρόνησιν ἱκανὴν νὰ περιλαμβάνῃ πολλὰ καὶ νὰ καταμετρήσῃ αὐτὰ βαθύτερον, καὶ ἔλλογον δραστηριότητα. Δὲν ἀρκεῖ νὰ διοικῇ φρονίμως τὰ ἔ-δια αὐτοῦ συμφέροντα, πρέπει καὶ νὰ ἀνυψοῦται εἰς πάντας τοὺς συνδυασμούς, τοὺς ὁποίους ἀπαιτοῦσι καὶ αἱ δυσκολώτατα ὑποθέσεις.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρων ἰδιοτήτων ἀπαιτοῦνται καὶ τινες ἄλλαι· τάξεις, γνώσεις τῶν ὑποθέσεων καὶ ἱκανότης περὶ τοῦ ὅλου καὶ τὰς λεπτομερείας.

Καὶ τὰξιν μὲν ἐννοῶ τὴν ἀρετὴν ἐκείνην, δι' ἣς ὁ ἐργαστηριάρχης ὑποβάλλει εἰς κανόνας τὴν χρῆσιν τῶν τε κεφαλαίων καὶ τοῦ χρόνου, καὶ φροντίζει νὰ ἔγῃ καθαρὰν ἰδέαν ἐκάστης ἐργασίας καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς· ἄνευ τοιαύτης τάξεως σπανίως εὐδοκιμοῦσι τὰ ἔργα ἡμῶν· εἶναι δὲ πρὸ πάντων ἀναπόφευκτος πρὸς τοὺς ἔχοντας ἄλλους ὑπὸ τὰς ὁδηγίας αὐτῶν.

Ἡ δὲ γνώσις τῶν ὑποθέσεων ἀπαιτεῖται, ὅπως ὠφεληθῇ ὁ ἐργαστηριάρχης καὶ ἀπὸ τῆς ἐλαχίστης περιστάσεως, ὅπως κατὰ τὰς συναλλαγὰς παραχωρῇ μὲν ὀλίγα, ἀποκτᾷ δὲ πλείονα. Ὁ μὴ ἔχων γνώσιν τῶν ὑποθέσεων ζητεῖ ἢ προσφέρει πάντοτε ὑπὲρ τὸ ὄφελον πολὺ ἢ ὑπὲρ τὸ δέον ὀλίγον, καὶ οὕτω ἀπόλλυσι τὴν εὐκαιρίαν. Ἡ γνώσις τῶν ὑποθέσεων, δὲ-

ρον φυσικὸν, ἀναπτύσσεται διὰ τῆς πειρῆς καὶ χρησιμεύει ὅσον καὶ ἡ ἐμπειρία.

Ἰκανότητα δὲ περὶ τὸ ὅλον καὶ τὰς λεπτομερείας τῶν ὑποθέσεων λέγομεν τὴν ἠθικὴν ἐκείνην διάθεσιν, τὴν καθιστῶσαν τὸν ἄνθρωπον ἐπιτήδειον νὰ βλέπῃ καὶ νὰ καταμετρήσῃ πάντα τὰ μέρη τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ὅπως διατάτῃ καταλλήλως αὐτὰ, καὶ νὰ προσέχῃ μὴ παρεμειθῇ ἢ θυσιασθῇ ἐπὶ ματαίῳ μηδ' ἢ ἐλαχίστη λεπτομέρεια. Αἱ λεπτομέρειαι ἔχουσιν ἀξίαν ὡς πρὸς τὸ ὅλον· διὰ τοῦτο ἐκείνη ἥτις ὠφελεῖ κατὰ τινὰ περίστασιν, εἶναι ἀνωφελής κατὰ μίαν ἄλλην· τὸ ὅλον ἕμως ἔχει ἀξίαν ἕνεκα τῶν λεπτομερειῶν, καὶ ἕνεκα τῆς προσοχῆς καὶ τῆς ἐντελείας μεθ' ὧν ἐκτελοῦνται.

Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ γινώσκῃ ὁ ἐργαστηριάρχης πῶς νὰ διευθύνῃ τοὺς ὑπὸ τὰς ὁδηγίας αὐτοῦ ἢ περὶ τούτου δὲ ἱκανότης· δὲν εἶναι τόσον κοινὴ ὅσον συνήθως νομίζομεν. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου κρέμαται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ τῆς προαιρέσεως τῶν ἐργατῶν. Ἡ προαίρεσις δὲ αὕτη ἀποκτᾶται ἐάν ὁ ἀρχηγὸς ἔγῃ δικαίαν μὲν αὐστηρότητα καὶ εὐστάθειαν χαρακτηρὸς, ἀλλὰ καὶ τρόπον τοῦ πολιτεύεσθαι ὅποιον δὲν ἔχουσι πάντες. Ἵπάρχουσι τινες δοξάζοντες ὅτι καθὼς ἡ μηχανὴ κινεῖται ὑπὸ ἐλατηρίου καὶ ἐνεργεῖ, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐργάζεται προσταττόμενος. Οἱ ταῦτα φρονούντες ἢ ἀγνοοῦσι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἢ ἔχουσι μοχθηρὰν τὴν καρδίαν· διότι ὁ ἐργαζόμενος ὑπ' ἄλλον δὲν πρέπει ἀπλῶς νὰ αἰσθάνεται ὅτι ἔχει χρεὸς πρὸς τὸν ἀνώτερον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀγαπᾷ αὐτόν· τοῦτο δὲ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ πολιτεύματος τοῦ ἀρχηγοῦ πρὸς τοὺς κατωτέρους αὐτοῦ.

Ἀναπόφευκτοι ὄροι πρὸς ἐπιτυχίαν καταστήματος.

Ἵπεδειξαμεν τὰς ἰδιότητας ὧν ἔχει ἀνάγκην ὁ ἐργαστηριάρχης ἢ μῆστορ· δὲν ἀρκούσιν ὅμως μόναι εἰς τὴν αἰσίαν ἐκδοκίαν τῶν ἔργων αὐτοῦ· ἀπαιτοῦνται καὶ ἄλλα τινὰ.

Ἐάν πρόκειται νὰ συστήσῃ νέον ἐργαστήριον, ἢ νὰ διαδεχθῆς ἄλλον ἔχοντα ἤδη ὄνομα, ἢ νὰ ἀνορθώσῃς κατάστημα ἐκπεσόν, πρέπει νὰ μελετήσῃς προτοῦ μετὰ πολλῆς ἐπιστασίας πᾶσαν ἐνδεχομένην ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὸν τόπον, τὰς περιστάσεις καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν παρόντων καὶ μελλόντων πελατῶν.

Τὸ πάντων ὅμως τῶν ἄλλων σπουδαιότερον εἶναι ἡ ὑπαρξίς χρηματικῶν κεφαλαίων ἀναλόγου, καὶ ἀνωτέρου εἰ δυνατόν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἐπιχειρήματος· διότι ἐνῶ τὸ μὲν κέρδος εἶναι βέβαιον, ἡ δὲ περὶ τὴν πληρωμὴν ἀκριβεία τῶν ἄλλων ἀμφίβηλος, αἱ δαπάναι τοῦ καταστήματος, ἢτοι ἡ πληρωμὴ τῶν μισθῶν, ἢ ἀγορὰ ὕλικῶν, ἢ ἀπότισις συναλλαγμάτων, εἰσι τακτικά. Ἐνίοτε ἡ πληρωμὴ μικρῶν

μὲν ἀλλὰ συγχρόνων πληρωμῶν φέρει τὸν ἐργαστη-
ριάρχην εἰς ἀμνηχανίαν, ἱκανὴν νὰ προσβάλλῃ καὶ
τὴν ὑπόληψιν καὶ τὰ συμφέροντα αὐτοῦ ἀναπόφευ-
κτον ἄρα τὸ ἐπαρκὲς κεφάλαιον. Ναι μὲν ὑπάρχει
καὶ ἡ πίστις· ἀλλ' αὐτὴν φέρουσι τὰ κεφάλαια. Ὁ
ἔχων φέρ' εἰπεῖν δέκα χιλιάδας δραχμῶν εὐκόλως
εὐρίσκει τριάκοντα· ἀλλ' ἐὰν ἐκ τῶν δέκα ζημιωθῇ
τὰς δύο, κινδυνεύει νὰ μὴ εὐρίσκη πλέον δάνεια.

Συμβουλευθεὶς λοιπὸν τὸν μὴ ἔχοντα ἱκανὰ κεφα-
λαία νὰ μὴ γίνεταί ἐργαστηριάρχης.

Πρακτῆρησον, φίλε χειρῶναξ, ὅτι κατ' ἔτος γεν-
νῶνται καὶ ἀποθνήσκουσι, κατὰ τὰς πολυπριθμούς
μάλιστα πόλεις, ἄπειρα ἐργαστήρια καὶ καταστήμα-
τα· διότι ὁ κερδῆσας ὡς κατώτερος ποσότητά τινα
χρημάτων, αἰσθανόμενος τὴν φιλοδοξίαν νὰ γίνῃ
ἀνώτερος, ἀνοίγει ἐργαστήριον καὶ λαμβάνει ἐργά-
τας· νομίζει ὅτι τὸ ὄνομα καὶ ἡ δραστηριότης αὐ-
τοῦ θέλουσιν ἐλκύσει πελάτας καὶ παραγγελίας. Ἐ-
πειδὴ ὅμως τὸ μὲν κέρδος δὲν ἔρχεται ταχέως,
τὰ δὲ κεφάλαια ἐξαντλοῦνται ἕνεκα ἀγορᾶς ὑλικοῦ,
πληρωμῆς μισθῶν καὶ τῶν τοιούτων, ὁ ἐργαστηριάρ-
χης ἀναγκάζεται πολλάκις νὰ διαλύσῃ τὸ ἐργαστή-
ριον ἀφοῦ ἐστερήθη καὶ τῶν χρημάτων, καὶ τοῦ
χρόνου, ἐνίοτε δὲ καὶ τῆς ἱκανότητος αὐτοῦ περὶ
τὸ ἐργάζεσθαι.

Ἐὰν ὅμως γινόμενος ἐργαστηριάρχης ἔχῃς τὰ
ἀναγκαῖα κεφάλαια, ἢ τοῦλάχιστον δὲν δαπανᾷσαι
εἰς ἐπιχειρήσεις ἢ ἀγορᾶς δυσαναλόγους πρὸς αὐτά,
ἢ ἐλπίς τῆς ἐπιτυχίας εἶναι βεβηχία, ἐκτὸς μόνον
ἐκτάκτων καταστροφῶν, ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας ἀ-
δυνατοῦσι νὰ προΐδωσι καὶ προνοητικώτατοι ἄν-
θρωποι.

(Ἔπεται συνέχεια.)

Π Ε Ρ Ι

ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΕΝ ΘΗΡΑΣΙΑ.

Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου Θήρας καὶ τῆς παρ' αὐτὴν
Θηρασίας καλύπτεται ὑπὸ διαφόρων ἠφαιστειῶν
στρωμάτων, γενομένων ἐξ ἀλλεπλάλλλων ἐκρήξεων.
Ἡ ἀνωτέρα στιβάς σύγκειται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
ἐκ τινος γῆς (*piperina bianca*) ἄσπας ἐπιτοπίως
καλλυμένης, καὶ πολλαχοῦ πολλῶν μέτρων πάχος
ἔχουσης. Τὰς κατὰ τὰ παράλια ταύτας στιβάδας
τέμνοντες κατὰ προτίμησιν διὰ τὸ εὐκόλον τῆς
μεταφορᾶς, κατασκευάζουσι τὴν πρὸς οἰκοδομὴν
κονίαν, τὴν τοσοῦτον ἐπιζήτητον διὰ ὑδραυλικά ἐρ-
γα. Ἐσχάτως καταγινόμενοι οἱ ἐργάται τοῦ Κ. Ἀλα-
φούζου εἰς τοιαύτην τινὰ ἐργασίαν, κατὰ τὴν με-
σημβρινὴν ἀκτὴν τῆς νήσου Θηρασίας, καὶ προχω-

ρήσαντες 25—30 περίπου μέτρα ἀπὸ τῆς ἄκρας
τῆς ἀκτῆς, εἰς βάθος 16—25 γαλλικῶν μέτρων
ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ἀνεκάλυψαν ἀρ-
χαῖον κτίριον, ὑπερὸ Κ. Χρηστομάνου ἐθεώρησαν ὡς
οἰκῆμα ἀγνώστου φυλῆς, κατοικουμένη ἐν Θηρασίᾳ
πρὸ τῆς τελευταίας μεγάλης ἐκρήξεως, καὶ ἐπομέ-
νως πρὸ τῆς καταποντίσεως τοῦ μεγάλου προϊστο-
ρικοῦ ἠφαιστείου τῆς Θήρας. Χάριν περιεργείας λοι-
πὸν μεταβῆς εἰς Θηρασίαν μετὰ τοῦ ἱατροῦ Κ. Ν.
Νομικοῦ, τοῦ Δημάρχου Οἴας καὶ τοῦ πατρὸς αὐ-
τοῦ Κ. Σ. Ἀλαφούζου πρὸς παρατήρησιν καὶ ἐξέτα-
σιν τοῦ κτιρίου, εἶδον ὅτι κεῖται ἐντὸς στιβάδος
συμπαγοῦς λευκοτάτης ἄσπης, φερούσης ἄνωθεν, εἰς
ὑψος περίπου μέτρου ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ κτι-
ρίου, στιβάδα ὑποκίτρινου χρώματος φυτικῆς πι-
θανῶ τῷ λόγῳ γῆς 8—12 ἑκατοστῶν μέτρου τὸ
πάχος, καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου ἠλλοιωμένης. Ἐπὶ δὲ
τῆς κίτρινης ταύτης στιβάδος ὑπάρχει ἐτέρα συμ-
παγοῦς ὡσαύτως ἄσπης 15—24 καὶ ἐπέκεινα
μέτρων ὑψος ἔχουσα, καὶ κατὰ τὸ χρομὸν οὐχὶ το-
σοῦτον λευκὴ ὅσον ἡ τῆς κάτω στιβάδος· διὸ τὸ
κτίριον φαίνεται εἰς βάθος πλέον τῶν 25 μέτρων
ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους.

Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο παρίστα, ὅτε κατὰ πρῶ-
τον ἐπεσκέφθη αὐτὸ, τετράγωνον σχεδὸν ἰσόπλευ-
ρον τριῶν ὡς ἔγγιστα μέτρων ἐκτάσεως, δι' ἀκα-
τεργάστων ἠφαιστειῶν λίθων κατεσκευασμένον,
ὡς πολλὰ ἄλλα τῶν τῆς αὐτῆς νήσου ἀρχαίων
κτιρίων. Ἐκ δὲ τοῦ σχήματος αὐτοῦ καὶ τῶν ἐν
αὐτῷ εὐρεθέντων, ἐνόμισα ὅτι ἐστὶν ἀρχαῖος τάφος,
καθόσον εὐρέθη ἐν αὐτῷ κεχρωματισμένον πῆλινον
ἀγγεῖον, ἐμπεριέχον ὑπομέλαιναν κονίαν, ἢν ἐκλα-
θῶν ὡς κόνιν τοῦ νεκροῦ, ἀπέστειλα (μικρὰν ποσό-
τητα) πρὸς τὴν ἐν Παρισίοις Αὐτ. Ἀκαδημίαν τῶν
Ἐπιστημῶν. Εὐρέθησαν πρὸς τούτοις συντρίμματα
ἄλλων πηλίνων ἀγγείων καὶ τεμάχια σεσηπτότων
καὶ ἀπνηθρακωμένων ξύλων, ὅποια ἀπαντῶμεν πολ-
λάκις ἐν τοῖς ἀρχαίοις τάφοις, καὶ ἰδίως τοῖς ἐν
Θήρα.

Πλησίον δὲ τοῦ κτιρίου καὶ ἐν τῇ αὐτῇ πάντοτε
στιβάδι καὶ ἐπιφανείᾳ ἀνεκαλύψαμεν τρία ἕτερα
τοῦ αὐτοῦ εἶδους τετράγωνα, ἃ δὲν ἐπροσβάσαμεν
ν' ἀνασκάψωμεν· διὸ καὶ ὑπέθεσα ὅτι ἐν τῇ θέσει
ταύτῃ ὑπῆρχεν ἀρχαῖον πολυάνδριον. Ἀγαθὴ τύχη
ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ γηπέδου τούτου Κ. Ἀλαφούζος
καὶ ὁ συγγενὴς αὐτοῦ Κ. Νομικός, ἔχοντες ἀρκε-
τὸν ζῆλον ἐπεχείρησαν προθύμως νέας ἀνασκαφὰς
πρὸς ἐντελῆ τῶν κτιρίων ἐξόρυξιν, ἐκ δὲ τῶν ἀνα-
σκαφῶν ἐξάγεται ὅτι τὰ κτίρια ἀποτελοῦσι δύο οἰ-
κίας.

Προσκληθεὶς φιλοφρόνως παρὰ τοῦ ἀξιοτίμου
ἱατροῦ Κ. Νομικοῦ, ἴνα μεταβῆς εἰς Θηρασίαν παρα-

τηρήσω καὶ πάλιν τὰ ἀνορυθέντα, ἀπῆλθον ἐσχά-
τως μετὰ τοῦ Κ. Γ. Ι. Δελένδα καὶ τοῦ Κ. Σ. Ἀλα-
φούζου, καὶ ἐρευνήσαντες μετ' ἐπιστάσις εἶδομεν
ὅτι εἰσὶ θεμελιωμένα ἐπὶ ἐδάφους συγκειμένου
ἐκ σκωριοειδοῦς λάθης, ἐφ' ἧς ἐπερείδεται καὶ ἡ
περικαλύπτουσα αὐτὰ ἀσπώδης γῆ, ὡς κάλλιστα
φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν ἀνορυθέν-
των δωματίων, μὴ ὄντος λιθοστρώτου τοῦ ἐδά-
φους αὐτῶν.

Τὸ μέγιστον τῶν οἰκοδομημάτων τούτων κεῖται
24 μέτρα πρὸς δυσμὰς τοῦ μικροτέρου, τοῦ καὶ ἐξ
ἐνὸς μόνου δωματίου συγκειμένου· διαιρεῖται δὲ εἰς
πέντε ἄνισα δωματία, ἐξ ὧν τὰ μὲν τέσσαρα κεῖν-
ται κατὰ σειρὰν πρὸς βορρᾶν, τὸ δὲ πέμπτον καὶ
μέγιστον πάντων πρὸς μεσημβρίαν αὐτῶν. ἔχει δὲ
ἑκτασιν 24 μέτρων ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, καὶ
20,25/00 ἐκ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν, συμπεριλαμβ-
ανομένης καὶ τῆς πρὸς ἀνατολὰς καὶ μεσημβρίαν
παρακειμένης αὐλῆς. Παριστᾷ δὲ τὸ ὅλον ὡς πρὸς
τὸ σχῆμα παρακλληλόγραμμον, οὕτως εἰπεῖν, ἀνώ-
μαλον, ὡς ἔχον γωνίας μᾶλλον ἢ ἥττον κυκλοτε-
ρεῖς, καὶ πλευρὰς μᾶλλον ἢ ἥττον καμπύλας· διότι
εἰς πάσας τὰς οἰκοδομὰς ταύτας καὶ τὰ λοιπὰ ἐρ-
γα ὑπερέχει ἀείποτε ἀντιστρόφως ὡς πρὸς τὴν ἐλ-
ληνικὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἢ καμπύλη γραμμὴ, οὕτως
ὥστε, οἱ ἐξωτερικοὶ τοῖχοι τῶν διαφόρων δωματίων
κυρτοῦνται ἐλαφρῶς πρὸς τὴν ὄροφὴν καὶ κατὰ τὰς
γωνίας συνάπτονται ἀλλήλοις δι' ἀνεπαισθήτου το-
ξοειδοῦς καμπῆς. Τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα διαφέ-
ρουν ὡσαύτως τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἐν τῇ αὐ-
τῇ Θηρασίᾳ κτιρίων καὶ κατὰ τὸν τῆς οἰκοδομῆς
τρόπον· διὸ ὁ συνθετικὸς αὐτῶν πηλὸς δὲν ἐμπεριέ-
χει τίτανον, ἀλλὰ σύγκειται ἀπλῶς ἐξ ἀργιλλώδους
γῆς μετὰ φυτικῶν οὐσιῶν μεμιγμένης, καὶ ἰδίως
θαλασσίαν φυκῶν. Οἱ δὲ τοῖχοι σύγκεινται οὐ μόν-
ον ἐκ τῶν μετὰ πηλοῦ συνηρμοσμένων ἀκατεργά-
στων ἠφαιστειῶν λίθων, ἀλλὰ καὶ ἐκ διαφόρων ξύ-
λων πολλαχῶς διατεθνημένων μετὰ τῶν λίθων τού-
των, ὡς νῦν ἐτι γίνεται εἰς πλεῖστα τῆς Ἀνατολῆς
μέρη. Ἐκ ξύλων ὡσαύτως, παρὰ τὴν τῶν ἀρχαίων
Ἑλλήνων συνήθειαν, εἰσὶ κατεσκευασμένοι καὶ αἱ
στέγαι τῶν οἰκοδομῶν, αἵτινες μάλιστα ἦσαν ἐπι-
κεκαλυμμένοι ἐκ λεπτοῦ στρώματος ἀργιλλώδους
γῆς λιθοστρώτου, ὡς νῦν ἐτι ἐθίζεται ἐν πλείστας
τῶν τοῦ Αἰγαίου νήσων. Καὶ τοῦτο δηλοῦται σα-
φέστατα ἐκ τῶν ἐν τοῖς δωματίοις τῶν εἰρημένων
κτιρίων εὐρεθέντων ἀναμιξῆ μετὰ τῆς ἕνεκα τῆς ἐκ-
ρήξεως εἰσδυσάσης ἀσπώδους γῆς, ἀπνηθρακωμένων
ξύλων, ἀκατεργάστων λίθων καὶ γῆς ἀργιλλώδους.
Τὰ ἀπνηθρακωμένα ταῦτα ξύλα τοσοῦτον εἰσὶ σεση-
πότα, ὥστε πλεῖστα τούτων διὰ τῆς ἐλαχίστης ἐπα-
φῆς μετατρέπονται εἰς μέλαιναν κόνιν· ἅπαντα ὅ-

μως διατηροῦσι κάλλιστα τὸ σχῆμα καὶ τὴν ὕφην
αὐτῶν. Ὀλίγα δὲ τινα διατηρήθησαν μᾶλλον ἢ
ἥττον ἀνέπαφα, ἐν οἷς εὐρομεν κορμὸν κοτινοῦ, καὶ
δύο ἢ τρεῖς ὀγκώδεις κλάδους σχοίνου. Ἐπὶ οὐδενὸς
δὲ τῶν ξύλων τούτων ὑπάρχει ἐλάχιστον ἴχνος ἡ-
λων, οὐδὲ καὶ κἂν μετάλλου τεμάχιον εὐρέθη ἄχρως
ώρας, ἐνῶ εὐρέθησαν δύο ἐργαλεῖα ἐκ πωρίτου λί-
θου, τὸ μὲν σχῆμα λόγχης τὸ δὲ πρίονος ἢ ὀδον-
τωτῆς μαχαίρας ἔχοντα, ἐτι δὲ τρία σταθμὰ ἐξ
ἠφαιστειῶν κατεργασμένων λίθων, σχῆμα σφαιρῆς
πεπιεσμένης μᾶλλον ἢ ἥττον ἔχοντα κατὰ τοὺς
πόλους. Τούτων τὰ μὲν δύο ἔχουσι βάρος 165 δραχ-
μῶν ἕκαστον, τὸ δὲ τρίτον μόνον 22 δρ. Εὐρέθη προ-
σέτι καὶ κρῖκος ἐξ ἠφαιστειοῦ λίθου, ἔχων βάρος
221 δραχμῶν, καὶ φέρων σαφῶς τὰ ἴχνη τῆς ἐξ ἧς
ἤρτητο χορδῆς· ἐστὶ δὲ καθ' ὅλα ὅμοιος πρὸς τοὺς
κρῖκους τοὺς ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι,
καὶ πρὸς τὰ νῦν βαρῦθια ὑπὸ τῶν ὑφαινουσῶν γυ-
ναικῶν καλούμενα.

Σὺν τοῖς ἄλλοις εὐρέθη καὶ λίθος κατεργασμένος
ἐν σχήματι ὕνεως· καὶ πλείστοι ἄλλοι λίθοι ἡμιαρ-
γεῖς. Ἐτι δὲ δύο λεκάναι ἐξ ἠφαιστειοῦ τόφου, ἐξ
ἐξ ὧν ἡ μὲν μικροτέρα στρογγύλη ἢ δ' ἄλλη ἔλλει-
ψοειδῆς· ἀμφότεραι δὲ προσηρμοσμένοι πλησίον ἀλ-
λήλων παρὰ τὸν ἐνδον τοῖχον τοῦ μεγάλου δωμα-
τίου. Ἐπὶ τέλους εὐρομεν διαφόρους μύλας οὐχὶ κυ-
κλοειδοῦς ἀλλ' ἔλλειψοειδοῦς σχήματος, ἃς πιθανῶς
μετεχειρίζοντο πρὸς λειοτρίβησιν τῶν ὀσπρίων, προσ-
τρίβοντες τὴν μίαν ἐπὶ τῆς ἄλλης, διότι ὑπάρχουσιν
ἐγγὺς τῶν εἰρημένων λεκανῶν δύο μύλαι προσηρ-
μοσμένοι ἐπὶ λιθοδομήτων κρητιδωμάτων, καὶ διότι
ἐπὶ τῆς κατεργασμένης ἐπιφανείας ἐτέρας μύλας,
κειμένης ἐπὶ μιᾶς τῶν ἐπὶ τοῦ κρητιδώματος ἡρμο-
σμένων, εὐρέθη προσκεκολλημένη φυτικὴ μέλαινα
οὐσία ἐνικμος καὶ λειοτριβημένη. Αἱ ἐν τῇ ἀσπώ-
δῃ γῇ, τῇ φύσει ὑγρᾷ τυγχάνουσαι φυτικαὶ ὕλαι
μεταλκμιβάνουσι τῆς ἱκμάδος ταύτης, καὶ οὕτως δια-
τηροῦσι μᾶλλον ἢ ἥττον τὸ σχῆμα αὐτῶν, μέχρις
οὐ τοῦλάχιστον συνθλιθῶσιν ἢ ἀποξηρανθῶσι. Πλη-
θος δὲ πηλίνων σκευῶν διαφόρων σχημάτων καὶ
μεγέθους καθεκάστην ἀνακαλύπτονται κεχρωματι-
σμένων καὶ μὴ, εἰς τὰ μάλιστα ὁμοιοζόντων τοῖς
παρ' Ἕλλησιν ἐν χρήσει· ἀλλὰ δυστυχῶς ὡς ἐκ τῆς
πίεσεως καὶ ἐτι μᾶλλον τῆς ὑγρασίας τῆς ἐπικειμέ-
νης ἄσπης, εἰσὶ τοσοῦτον ἐφθαρμένα, ὥστε μόλις
ἐλαφρῶς κινούμενα συντρίβονται εἰς ἐλάχιστα τεμά-
χια. Δύο τούτων ὑπῆρχον ἐντελειωμένα ἐν μιᾷ
τῶν γωνιῶν ἐνὸς τῶν ἐμπροσθίων δωματίων, ἀλλὰ
συντριφθέντων αὐτῶν διετηρήθησαν τὰ ἐκτυπώματα
ἐπὶ τοῦ παρακειμένου τοίχου, ἃ καταμετρηθέντα
ἔχουσιν ὑψος 1, μ. 43/00 καὶ 59/00 ἑκτασιν κατὰ
τὴν μεγαλητέραν αὐτῶν διάμετρον. Οἱ πίθοι οὗτοι

φαίνεται ότι ἔφερον πρὸς τὴν βᾶσιν εἶδος στρόφιγγος, ὡς εἰκάζεται ἐκ τῶν παρ' αὐτὴν στρογγύλων ὁπῶν ἐπὶ τῶν διασωθέντων τεμαχίων.

Πλείστα τῶν ἀγγείων τούτων εὐρέθησαν ἔμπλεκ φυτικῶν καὶ ἐδωδίμων οὐσιῶν μᾶλλον ἢ ἥττον ἀπνηθρακωμένων, πολλάκις διατηρουσῶν τὸ ἴδιον σχῆμα, ὅθεν διακρίνεται εὐκόλως ὁ σμιγῆς (ἐκ σίτου καὶ κριθῆς), ἡ κριθή, ὁ ἀρακος, τὸ ἀνηθον, τὸ κορίαννον, τὸ σήσαμον, ὁ κέγχρος καὶ ὁ τυρὸς, ἐκ τοῦ εἶδους τοῦ κοινῶς καλούμενου *μυζίθρα* ἢ *κοπαριστή* (*). ἄλλὰ καὶ ταῦτα πλὴν τοῦ τυροῦ, ἀποξηραίνόμενα ἢ ἐλαχίστως πιεζόμενα, μετατρέπονται εἰς λεπτὴν καὶ μέλικιναν κόκκιν. Εὐρέθη ἐν σμικρῷ τιμῷ ἀγγεῖῳ καὶ ἀλευρώδης τις λευκὴ καὶ στίλβουσα ὕλη, ὁμοιάζουσα τῇ ὄψει θεϊκῇ κινίνῃ, ἐξ ἧς μόλις ἠδυνήθησαν νὰ συλλέξωσιν ὀλίγην συντριφθέντος τοῦ ἀγγείου. Ἐκ τῆς ὕλης ταύτης ἔπεμψα σὺν τοῖς ἄλλοις μικρὸν ποσὸν πρὸς τὴν ἐν Παρισίοις Αὐτ. Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν.

Ἐσχόμεν δὲ τὴν τύχην ν' ἀνεύρωμεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ μέσου δωματίου τὰ λείψανα σκελετοῦ τετραπόδου ζώου, πιθανὸν κυνὸς μεγάλου ἀναστήματος· ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ δωματίῳ τὰ λείψανα ἀνθρώπινου σκελετοῦ, οὗ δυστυχῶς δὲν διεσώθη ἐκ τοῦ κρανίου ἢ ἡ κάτω σιαγῶν, καὶ αὐτὴ ἠκρωτηριασμένη· τεμάχια τῶν πλατέων ὀστέων· τεμάχιον τῆς λεκάνης καὶ πάντα τὰ λοιπὰ σωζόμενα. Καὶ ὁμοίως ἐκ τῶν ὀστέων τούτων βεβαιούμεθα ὅτι ὁ νεκρὸς ἦτο ἀνὴρ μετρίου ἀναστήματος καὶ ἡλικίας 40—45 ἐτῶν. Τὸ περίεργον δὲ ὅτι οἱ δύο ἀριστεροὶ τῶν μυλοδόντων αὐτοῦ εἰσὶ σεσηπότες, τὸ δὲ σηπεδονώδες κοίλωμα αὐτῶν ἐστὶν ὑπὸ τινος σκληρῆς οὐσίας συμπεπληρωμένον μετὰ τοσούτης τέχνης, μεθ' ὅσας οἱ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ὀδοντοῖτροι ἐμφράσσουσι τοὺς ὀδόντας.

Ἐκ τῶν πέντε δωματίων καὶ τῆς παρακειμένης οὐλῆς μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ στρογγύλου οἰκοδομήματος, ἐξ ὧν σύγκειται τὸ μέγα κτίριον, ἀνωρύχθησαν μετὰ τοῦδε μόνα τὰ τρία μικρὰ δωμάτια καὶ μέρος τοῦ μεγαλύτερου, ἔνθα εὐρέθη ὁ ἀνθρώπινος σκελετός.

Κακὴ τύχη δὲν εἶναι κατορθωτὴ ἢ ἐντελής ἐξόρυξις καὶ ἀπομόνωσις τοῦ ὕλου κτιρίου, μὴ ἀντεχόντων τῶν τοίχων. Τούτου ἕνεκα ἀναγκάζονται πολλάκις νὰ μὴ ἀφαιρῶσι τὴν ἐπὶ τῶν ἔνδον παρειῶν προσκεκολλημένην ἡραϊστειὸν γῆν (*ἄσπαρ*), ἣτις διατηρεῖ συνδεδεμένους τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν τοίχον λίθους, καὶ ὡς ἐκ τούτου καθίσταται δύσκολον ν' ἀ-

(*) Ὁ τυρὸς εὐρέθη οὐχὶ ἐν τῷ μεγάλῳ οἰκοδομήματι, ἀλλ' ἐν τῷ μικρῷ, ἔνθα ὑπῆρχον διάφορα τεμάχια πηλίνων ἀγγείων, ξύλα μᾶλλον ἢ ἥττον ἀπνηθρακωμένα καὶ ἀχυρα σεσηπότες. ἔχει δὲ τὸ κτίριον τούτου μήκος ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς μ. 80'00 καὶ πλάτος ἐκ βορρᾶς πρὸς μεσημβρίαν μ. 31'56'00.

νεύρη τις τὰς ὑπαρχούσας καὶ ὑπὸ τῆς προσπεφυκυίας γῆς καλυπτομένης θύρας καὶ θυρίδας. Τυχαιὸς δὲ εὐρέθη μία θυρίς ἔχουσα ὕψος 71/00 μ. καὶ πλάτος 67/00. Αἱ δὲ ἄνω καὶ κάτω αὐτῆς πλευραὶ εἰσὶ παραλλήλως διετεθειμέναι, κλίνουσαι ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὸ ἔνδον ἕδαφος, κατὰ τὴν φυσικὴν δηλονότι πορείαν τῶν εἰσδουσιῶν φωτεινῶν ἀκτίνων. Κεῖται δὲ αὐτὴ ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους τοῦ δωματίου, ὅσον ἀρκεῖ εἰς τὸν ἰστάμενον ὄρθιον πρὸς ἄνετον διόπτεισιν.

Ἄλλ' ἐνταῦθα γεννᾶται τὸ ζήτημα, τίνος ἐποχῆς εἰσὶ τὰ κτίρια ταῦτα; Ἐγὼ κατ' ἀρχὰς ἐδίσταζον νὰ πιστεύσω ὅτι ἡ ἄνωθεν αὐτῶν ἐξορυχθεῖσα ἄσπα ἦτο συμφυῆς τῇ παρακειμένη ἀθίκτῳ στιβάδι, ὥστε δὲν παρεδεχόμεν τὴν γνώμην τῶν Κ. Κ. Χρηστομάου καὶ Νομικοῦ, φρονούντων ὅτι ταῦτα εἰσὶ προγενέστερα τῆς καταθυσίσεως τοῦ μεγάλου τῆς Θήρας ἡραϊστειοῦ· ἀλλὰ μετὰ τὰς τελευταίας ἀνακαυρᾶς οὐδ' ἡ ἐλαχίστη περὶ τούτου ἀμφιβολία μοι μένει· διότι ἀνεφάνθησαν δύο τοῖχοι, ἐξ ὧν ὁ μὲν, ἐκτεινόμενος ἐκ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ μεγάλου κτιρίου προχωρεῖ ὑπὸ τὴν παρακειμένην ἀθίκτον ἐξ ἄσπης στιβάδα· ὁ δὲ, ἀρχόμενος παραλλήλως καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ κυκλοτεροῦς οἰκοδομήματος τοῦ αὐτοῦ κτιρίου, εἰς ἀπόστασιν δύο ἀπ' αὐτοῦ μέτρων, ἐπεκτείνεται ἐπὶ 4. μ. καὶ 24/00 πρὸς βορρᾶν, καὶ ἐντεῦθεν εἰσδύει ἐν τῇ ἐπικειμένη ἄσπῃ ἐκ διπλῆς στιβάδος συγκατεμένη, καὶ ἀποτελοῦσα λόφον ἔχοντα κάθετον ἐπὶ τοῦ εἰρημένου τοίχου 25 μέτρων.

Ἐπομένως, καὶ ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐποχῇ ἂν ὑποθετῆ ἐπισυμβῆσα ἢ καταπόντισις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἡραϊστειοῦ, δηλαδή ὅτε οἱ Κᾶρες κατόικουν τὴν Θήραν, πάλιν ἢ ὑπὸ τῶν ἐκρηξέων κατακάλυψις τῶν κτιρίων τούτων ἐγένετο τοῦλάχιστον ἐπὶ τῶν τοῦ Ἀθραῶν χρόνων· ὥστε τὰ ῥηθέντα κτίρια ὑπάρχουσι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων μνημείων τῶν σωζομένων καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον.

Μετ' οὗ πολὺ θέλομεν δημοσιεύσει καὶ τὸ διάγραμμα αὐτῶν.

I. ΑΕ-ΚΙΓ'ΑΛΛΑΣ.

ΣΚΗΝΑΙ

ΤΟΥ ΕΝ ΚΑΝΑΔΙΚῃ: ΒΙΟΥ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλᾶς. 396—398.)

Γ'. Αἱ λίμναι: τῶν ἀετῶν.

Ὁ κρῆτος τοῦ πυροβόλου, ἀντηγήσας κατὰ τὰ πέριξ, κατελύπησε τὸν Βλοῦμεμπαχ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ· διότι ἡ κκοῦργος πράξις τοῦ ὕλοτόμου εἰδείκνυε τὸ βίαιον τῶν παθῶν αὐτοῦ καὶ ὅτι

ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἐκηρύχθη ἀδιάλλακτος ἐχθρὸς καὶ τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ ξένου. Οὗτος ὁμοίως, μέλλων ν' ἀναχωρήσῃ περὶ τὸ τέλος τοῦ θέρους, τὴν μὲν ὀργὴν τοῦ Ἀρβίγγα κατεφορῶναι, ἐγγελα δὲ διὰ τοὺς φόβους τῆς Γιαννούλας καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς.

— Ἐμὲ, ἔλεγε γελῶν, μισεῖ, καὶ διὰ τοῦτο ἀναδέχομαι νὰ τὸν διορθώσω ἂν ποτε παρουσιασθῇ ἔμπροσθέν μου. Ἠσυχάσατε ἡμῶς, διότι δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ πλέον ἐδῶ· σὰς ἔσωσα ἀπὸ τὰς ἐπισκέψεις του.

— Ἐξ ἐναντίας, ὑπέλαβεν ὁ Βλοῦμεμπαχ· δὲν θ' ἀργήσωμεν ν' ἀκούσωμεν δι' αὐτόν. . . καὶ ὅτεν ἐπιστρέψῃ δὲν θὰ ἔλθῃ, ἔσο βέβαιος, ὡς φίλος. Ἐφέρθης μὲ τραχύτητα πρὸς αὐτόν, σὶρ Ἑρρίκος. . .

— Καὶ σεῖς, Κ. Γιαννούλα, ἠρώτησεν ὁ Ἑρρίκος, εἴθε εὐχαριστημένη ἀπὸ ἐμέ; ἔκμα καλὰ ἢ κακὰ;

— Ἄφετε, παρακαλῶ αὐτὴν τὴν ὀμιλίαν, ἀπεκρίθη ἡ νέα· καὶ αὐτὴ ἡ βοή τοῦ καταρράκτου μὲ φοβίζει· νομίζω ὅτι ἀκούω τὴν ἀγρίαν φωνὴν τοῦ ὕλοτόμου. . .

— Δὲν ἔχετε διόλου γενναϊότητα, Κ. Γιαννούλα, ἀνεφώνησεν ὁ Ἑρρίκος. Πρέπει νὰ σὰς μάθω νὰ εἰσθε γενναία. . . ὡς Ἀγγλῆς. . . Θέλετε;

— Ναι, ἀπεκρίθη ἡ νέα μειδιῶσα.

— Ἰδοὺ λοιπὸν τί νὰ κάμωμεν· αἱ ἡμέραι εἶναι καλὰί ἱπεύομεν, ἐμβόλιμοι εἰς τὸ δάσος, πηγαίνομεν εἰς τὸ κυνήγιον, εἰς τὸ ψάρευμα. Ὁ πατήρ σας ἔρχεται μὲ ἡμᾶς, καὶ τοιοῦτοτρόπως θὰ διασκεδάζωμεν τὴν στενοχωρίαν τῆς ἐρημίας. Τὸ ἐσπέρας ἀναγινώσκωμεν, ποίησιν πρὸ πάντων, καταλληλατάτην μεταξὺ τῆς ἀγρίας φύσεως. . . Μετὰ ταῦτα παίζετε μουσικὴν, τραγωδεῖτε, τέρπετε τὰς ἀκούας μου μὲ τοὺς ὠραίους γερμανικοὺς ἤχους τοὺς ὁποίους σὰς ἐδίδαξεν ὁ πατήρ σας. Ὅταν τραγωδῆτε καὶ οἱ δύο τὰς γοητευτικὰς ἐμείνας διφωνίας, αἱ ὁποῖαι ἐρημηθεύουσι τὴν ἔνωσιν δύο ψυχῶν ἢ δύο περιπαθῶν καρδιῶν, μὲ φαίνεται ὅτι εὐρίσκωμι εἰς νέον κόσμον, ὅστις δὲν εἶναι οὔτε ἡ γηραιὰ Εὐρώπη, οὔτε ἡ νέα Ἀμερικὴ, οὔτε ἡ μυστηριώδης Ἀσία· νομίζω ὅτι σύρομαι πρὸς τὸν παράδεισον τοῦ ἀομμάτου ποιητοῦ, τοῦ Μίλτωνος.

Ὁ σὶρ Ἑρρίκος οὔτε λόγιος οὔτε φιλόσοφος ἦτο· εἶχε ταξιδεύσει πολὺ, σκοπεῖν πολὺ καὶ ἐνεργῆσαι οὐδὲν ἥττον. Διὰ τοῦτο ἠσθάνετο οἶκτον πρὸς τοὺς ἀδρανεῖς ἐκείνους ὄφτινες, εἰ καὶ νοήμονες, ἀγνοοῦσι τὴν τέχνην τοῦ ζωογονεῖν τὸ πνεῦμα καὶ διανύειν εὐπρέτως τὰς ὥρας. Ἐπειδὴ δὲ παρετήρησεν ὅτι ἡ μὲν Γιαννούλα ἔκλινε πρὸς τὴν ἀδρανείαν καὶ ἐστενοχωρεῖτο, ὁ δὲ πατήρ αὐτῆς πρὸς τὴν μελαγχολίαν, ἠγωνίζετο νὰ μεταδώσῃ πρὸς αὐτοὺς πνεῦμα ἐνεργείας καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν εὐγενῶν διασκεδάσεων. Ἐπὶ τούτῳ διελέγετο μετὰ ζωηρότητος καὶ τὰς ὀμιλίαις αὐτοῦ ἤκουε μετὰ

προσοχῆς ἢ νέα, καθόσον πρῶτον τότε ἀνεκαλύπτοντο αὐτῇ αἱ ἰδέαι τῆς τέχνης καὶ τῆς ποιητικῆς τῶν ὁποίων εἶχεν ἀπλῶς τὸ αἰσθημα. Ἐνόμιζεν ὅτι νέον φῶς περιεχέτο εἰς τὰ περὶ αὐτὴν δάση καὶ τὴν ἐρημίαν. Οἱ ποιηταί, τῶν ὁποίων τὰ συγγράμματα εἶχε θησαυρίσει ὁ πατήρ εἰς τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ, ἐγένοντο συνήθεις αὐτῆς φίλοι, ἐρμηνεύοντες τὸν νοητικὸν βίον ἄνευ τοῦ ὁποῖου ὁ ἕτερος εἶναι μὴδέν· ἢ δὲ μουσικῇ, τὴν ὁποίαν ἔως τότε ἐθεόρει ὡς ἀπλῆν τέρψιν, συνείκει σήμερον τὴν καρδίαν αὐτῆς. Ἡ ὀμιλία ἐνὸς ξένου, πρὸς καιρὸν διακόψαντος τὸν μονότονον αὐτῆς βίον, ἤρκασε νὰ διδάξῃ αὐτὴν, ὅ,τι οὔτε κλν εἶχεν ὑπονοήσει ἐκ τῶν πατρικῶν μαθημάτων. Ὁ ξένος ὁμοίως οὗτος ἦτο νέος, χαρίεις, πολλαχοῦ περιηγηθεὶς καὶ πολλὰ ἰδὼν, καὶ ἔχων τὸν λόγον συμπαθητικὸν καὶ πειστικόν. Ἐκτοτε ἠλλοιώθη ἡ ξανθὴ καὶ ἀφελὴς αὐτῆς κόρη, ἣτις ἐφαίνετο νεωτέρα ἢ ὅσον ἦτο. Οἱ γαλκνοὶ αὐτῆς ὀφθαλμοὶ ἐγένοντο ζωηρότεροι, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ λογισμοὶ καὶ αἱ κινήσεις ἐνθερμότεραι. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ μελαγχολικὸς Βλοῦμεμπαχ, οὗτινος τὰ χεῖλη σπανίως ἐχαράσσοντο, ὑποκύψας εἰς τὴν ἐπιβροχὴν τοῦ ξένου, ἀνέλαβε τὰς πελαϊὰς κλίσεις· ἡ ἱππασία, τὸ κυνήγιον, αἱ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ ἐκδρομαί, πάντα ταῦτα τὰ ὁποῖα ὑπερηγάπα ἡ Γιαννούλα, ἔτερπον οὕτως αὐτόν, ὥστε ἀνεγεννήθησαν εἰς τὸν νεκρωθέντα ἐκ τῆς ἐρημίας ἀλλὰ γεφυρωμένον νοῦν αὐτοῦ, πλῆθος κοιμωμένων ἰδεῶν. Καθημένοι καὶ οἱ τρεῖς ὑπὸ τὰ προκίονια δένδρα, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἐκάθητό ποτε οἱ Ἰνδοὶ, συνδιελέγοντο περὶ πικρῶς ὅ,τι ἐνδιαφέρει καὶ εἰς τῶν μεγάλων πόλεων τοὺς κατοίκους· ἐπειδὴ δέ τινες ἄποικοι, καλλιεργοῦντες τὴν γῆν οὐ μακρὰν τῶν Μεγάλων Καταρράκτων, ἦσαν ἐπιτήδειοι κυνηγοί, ὁ σὶρ Ἑρρίκος συνεκρότει μετ' αὐτῶν μεγάλας κυνηγετικὰς ἐκστρατείας κατὰ τῶν μελαίνων ἄρκτων καὶ τῶν λαγωῶν. Οἱ γεωργοὶ οὗτοι, εἰ καὶ ἀριστοὶ κυνηγοί, ἐστεροῦντο ὁμοίως καὶ χάριτος καὶ κομψότητος· δι' ὃ ἀνεφαίνοντο ἐτι μᾶλλον οἱ εὐγενεῖς τρόποι τοῦ σὶρ Ἑρρίκου, εἰς τὸν ὑπήκουον προθύμως ὡς εἰς ἀρχηγόν, καθόσον μάλιστα ἀνεδείκνυεν αὐτοὺς πλεον δραστηρίους καὶ ἐπιχειρηματίας ἢ ὅσον ἦσαν συνήθως. Μίαν τῶν ἡμερῶν, ὁ σὶρ Ἑρρίκος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Βλοῦμεμπαχ καὶ τῆς Γιαννούλας, καὶ ὀδηγῶν ἐκείνους, ἀπῆλθον χάριν θήρας εἰς τὰς λίμνας τῶν Ἀετῶν. Ἐφερε δὲ ὁ σὶρ Ἑρρίκος κατὰ τὸ σῆμα καραβίναν, τὴν ὁποίαν ἔβατεν ἔμπροσθεν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου, καὶ δίκαννον τηλεβόλον. Παρρηκολούθει καὶ ὁ γέρον ὑπερέτης τοῦ Βλοῦμεμπαχ, ὁ Βίλ, ὅστις δειλὸς ὡν φύσει, ἐθαύμαζε τὴν τόλμην τῆς Γιαννούλας, καὶ ἠγωνίζετο νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς τολμηρός. Ἐπειδὴ ὁμοίως ἦτο ὁ τελευταῖος, οὐδαὶς παρετήρει τοὺς φόβους αὐτοῦ.

Ἦτο τότε θέρος, καὶ θέρος θερμώτατον, διακοπόμενον συνεχῶς ὑπὸ καταιγίδων· στίφη φαρμακερῶν μυιῶν ἐβόμβουν ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν δασῶν, τὰ δὲ τετράποδα, συνέρχοντο εἰς τὰς ἀκτὰς ὕπως δροσισθῶσι καὶ λουσθῶσιν. Οἱ κυνηγοὶ σκορπισθέντες κατεδίωκον δορκάδας, αἵτινες ἐφευγον πηδῶσαι ὡς ἀστραπαί, ἐνίστε δὲ καὶ ἐπιπτον προσβαλλόμεναι ὑπὸ τῶν σφαιρῶν τῶν κυνηγῶν.

— Τῇ ἀληθείᾳ, Κ. Γιαννοῦλα, εἶπαν ὁ σὶρ Ἑρρίκος εἰς τὴν παρρησίαν νεάν, διασχίζετε τὰ δάση μὲ τὴν χάριν καὶ τὸ θάρρος τῆς θεᾶς τοῦ κυνηγίου... Τοῦ λοιποῦ θὰ σὰς ὀνομάζω Ἄρτεμιν.

— Εἰς κκὴν ὥραν μὲ κάμετε αὐτοὺς τοὺς ἐπαίνους, ἀπεκρίθη ἐκείνη, ὅτε τὸ ἄλογόν μου ἐτοιμάζεται νὰ μ' ἐπάρῃ... Ἐ! Βίλ!

— Ὁ Βίλ εἶναι μακρὰν, εἶπεν ὁ σὶρ Ἑρρίκος· κρατήσατε δυνατὰ τὸν χαλινὸν καὶ κτυπήσατε μὲ τὴν μαστίγα... Εὐγε, ἰδοὺ περιπατεῖ· τώρα χαδεύσατέ το.

Ἡ νέα συνταραχθεῖσα ὀλίγον, ἐχάδευσε τὴν χαίτην τοῦ ἵππου, ὅστις μὲν τὸν τράχηλον ἐπνευστικῶς ὀρμητικῶς. Ἐν τοσοῦτῳ ὁ ἵππος τοῦ Ἑρρίκου ἤρχισεν νὰ φρικῆ, στηλώσας δὲ τὰ ὦτα καὶ πλατύνσας τοὺς μυκτῆρας ἔμεινεν ἀκίνητος.

— Ἄ! ἄ! ἀνεφώνησεν ὁ τολμηρὸς κυνηγός, κατὰ τὴν τρέξιν. Νεύσατε εἰς τὸν Βίλ νὰ κρατήσῃ τὰ ἄλογά μας, ἐνῶ ἡμεῖς θὰ ὑπάγωμεν πεζοὶ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ...

— Ποίου ἐχθροῦ; ἠρώτησεν ἔντρομος ἡ Γιαννοῦλα.

— Βίλ, γρήγορα, ἀνέκραξεν ὁ σὶρ Ἑρρίκος· κράτησε τὰ ἄλογά μας καὶ στάσου ἐδῶ.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐβόηθη τὴν Γιαννοῦλαν νὰ καταβῆ, ἔδωκεν αὐτῇ τὸ δίκαννον τηλεβόλον, καὶ προχωρήσας μετὰ προσοχῆς πρὸς μέρος ἐλώδες, ἐσκεπασμένον ὑπὸ πυκνῶν χόρτων καὶ ἀκανθῶδων βλάτων.

— Ἰδοὺ, εἶπε, Κ. Γιαννοῦλα, ἰδοὺ ὁ ἐχθρός!

Καὶ ἔδειξε μέλαιναν ἄρκτον ἥτις, τὸ βλέμμα ἔχουσα ἄγριον, ἀνεσηκώθη γρύζουσα. Ἐφαίνετο ὅτι ἐπέπληκτε τὸν ἀπολίτευτον κυνηγὸν ὡς ταράξαντα τὰς μελέτας αὐτῆς.

— Τραβίζετε! Κ. Γιαννοῦλα, ἀνεφώνησεν ὁ σὶρ Ἑρρίκος. Ἀλλ' ἡ νέα ἠτένιζεν ἔντρομος τὸ σιωπηλὸν θηρίον, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ἔχον θάρρος εἰς τὴν ἰδίαν δύναμιν ὅπως ἀποκρούσῃ τὸν ἐχθρόν.

— Τραβίζετε, Κ. Γιαννοῦλα, ἀνέκραξε καὶ αὐτὴς ὁ κυνηγός, σταθεῖς χάριν προστασίας ἐμπροσθεν αὐτῆς. Ἀκούμισατε τὴν κἀναν εἰς τὸν ὠμόν μου, σκοπεύσατε τὸ στήθος τῆς ἄμικθῆς εἰς τὰ δύο πόδια, καὶ φωτιά!...

— Ἀδύνατον, ἀπεκρίθη ἡ νέα, τὰ μάτια μου

σκοτίζονται· κοντεύω νὰ λειποθυμήσω...

— Ἄν δὲν τὴν σκοτώσετε θὰ τὴν σκοτώσω μὲ τὴν καρδίαν μου· τί φοβεῖσθε; Ἰδοὺ περίστασις νὰ δεῖξετε τὴν γενναϊότητά σας.

Ἡ νέα ὑπήκουσε, διότι μάλιστα ἐφοβείτο νὰ φύγῃ. Μόλις ἐσηκώθη τὸ θηρίον βρυχώμενον καὶ ἐκτείνον τοὺς ἐμπροσθίους πόδας ὅπως ἀρπάσῃ καὶ σπαράξῃ τὸν κυνηγόν, καὶ ἡ Γιαννοῦλα, καταληφθεῖσα ἀναλπίστως ὑπὸ γενναϊότητος, ἐπυροβόλησε. Καὶ αἱ δύο σφαῖραι ἐπλήγησαν θανασιμῶς τὴν καρδίαν τοῦ θηρίου, τὸ ὁποῖον περιστραφὲν ἔπεσε σπαρττόμενον μετὰ τῶν χόρτων.

— Ἐφρονέθη! ἀνέκραξεν ὁ σὶρ Ἑρρίκος· ἰδοὺ λαμπρὸν κατόρθωμα!...

Ἡ Γιαννοῦλα ὅμως ταραχθεῖσα ἕνεκα τοῦ κρότου τῶν δύο βολῶν καὶ φοβηθεῖσα, ἠσθάνθη ἐκλειπούσας τὰς δυνάμεις αὐτῆς. Καὶ στηριχθεῖσα ἐπὶ τὸν Ἑρρίκον ἐλειποθύμησεν. Ἡ μακρὰ αὐτῆς κόμη ἐκυματιζέτο, τὸ ὄπλον ἔπεσε, καὶ ὁ Ἑρρίκος ἠτένιζεν εὐχαρίστως τὸ κάτωχρον ἐκείνο πρόσωπον, οὐ τινος οἱ ἀκίνητοι καὶ γλυκεῖς χαρακτῆρες ἠρμήνευσαν θάρρος ἅμα δὲ καὶ φόβον.

Ὀλίγον διήρκεσεν ἡ λειποθυμία· ἡ Γιαννοῦλα ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἰδὼν ἐκυτὴν τόσῳ πλησίον τοῦ σὶρ Ἑρρίκου, ἀπεσύρθη μετ' ὀρμῆς καὶ ἀνεφώνησε·

— Θεέ μου! ποῦ εἶναι ὁ πατήρ μου; ποῦ εἶναι ὁ Βίλ;

— Ἀκούμισατε εἰς τὸ χέρι μου, εἶπεν ὁ Ἑρρίκος, καὶ ἐλάτε νὰ καθήσετε ὑποκάτω τούτου τοῦ δένδρου.

Ἀλλ' ἡ νέα διευθύνθη μόνη πρὸς μελίαν, ἑκατὸν περίπου βήματα μακρὰν τοῦ μέρους, ὅπου ἔρβόγγαζεν ἡ ἄρκτος· ὁ δὲ σὶρ Ἑρρίκος πλησιάσας εἰς τὸ θηρίον ἀπετελείωσεν αὐτὸ διὰ νέας βολῆς. Ἐν τοσοῦτῳ ὁ Βίλ φοβηθεὶς ἐφυγε συμπαρασύρων τοὺς δύο ἵππους, καὶ κολλήσας ἐντὸς τέλματος ἔκραξε μεγάλη τῇ φωνῇ « Ἀρκουδα! ἀρκουδα!... Κ. Γιαννοῦλα!... Ἀρέντη!... ποῦ εἶναι ὁ ἀρέντης μου; » Οἱ δὲ ἄλλοι κυνηγοὶ, ἀκούσαντες τοὺς τρεῖς κρότους ἤλθον δρομαίως, καὶ μετ' αὐτῶν ὁ Κ. Βλοῦμεμπαχ, ὅστις μόνος δὲν ἐγέλασε βλέπων τὸν Βίλ κεχωσμένον μέχρι ζώνης ἐντὸς τοῦ βορβόρου καὶ κρατοῦντα τοὺς δύο ἵππους.

— Τί τρέχει; ἠρώτησεν.

— Ἐνὸς θηρίου, τρομερὸν θηρίον! ἐκεῖ κάτω!

Τοῦτο ἀκούσας ὁ Κ. Βλοῦμεμπαχ ἔτρεξε πρὸς τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἐδακτυλοδείκτεσεν ὁ ὑπρέτης. Ὁ δὲ Ἑρρίκος, ἐνοήσας τὴν ἀνησυχίαν αὐτοῦ, ἔσεισε μακρόθεν μανδύλιον καὶ ἔκραξε. « Νίκη, νίκη! »

— Ποῦ εἶναι ἡ κόρη μου; ἠρώτησεν ὁ Βλοῦμεμπαχ.

— Ἐδῶ εἶμαι, ἀπεκρίθη ἡ Γιαννοῦλα, ἀγωνισθεῖσα νὰ φανῇ ἀτάραχος· ἐγὼ εἶμαι ἡ σημερινὴ ἡρωίς.

— Τρελή! ἀνεφώνησε μετὰ τόνου ἐπιπληκτικῶς ἐκείνος.

— Δὲν τρέχει κίνδυνον, ὑπέλαθεν ὁ Ἑρρίκος, ὅποιοι εἶναι γενναῖοι.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἀποταθεὶς πρὸς τὴν νέαν εἶπε·

— Μετὰ τὴν γενναίαν αὐτὴν πράξιν σας δὲν φοβείσθε βεβαίως πλέον ἕνα θυμωμένον ὑλοτόμον.

— Σιωπή! ἀνεφώνησεν ἡ Γιαννοῦλα· μὴ με ὀμιλήτε πλέον δι' αὐτόν· μῆτε λέξιν νὰ προσφέρετε διὰ τὸ παράδοξον τὸ ὁποῖον μὲ ὑπεχρεώσατε νὰ κάμω.

Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἀνεπήδησεν εἰς τὸν ἵππον, τὸν ὁποῖον εἶχε φέρει ὁ Βίλ, ἀνασυρθεὶς ἐκ τοῦ βορβόρου ὑπὸ τῶν καναδῶν κυνηγῶν. Ἦτο δὲ ἡ νέα σκυθρωπὴ καὶ σχεδὸν περίλυπος, καὶ ἐρύθημα ἐχρωμάτιζε τὰς συνήθως ὠχρὰς παρειὰς αὐτῆς. Ἐβάδιζε δὲ πλησίον τοῦ πατρὸς αὐτῆς, καὶ τὸ τρόπιον, ἡ ἄρκτος, ἐφέρετο κατόπιν ἐπὶ φορείου ὑπὸ τῶν κυνηγῶν, διαδεχομένων ἀλλήλους. Ἐβόηθη δὲ αὐτοὺς καὶ ὁ Ἑρρίκος, διότι εἰς τὰ μέρη ὅπου δὲν ἔχουσι θηροφύλακας, κυνηγῶδες ἢ καὶ κύνες, ἕκαστος φέρει μόνος τὴν θήραν εἰς τὴν βάχιν αὐτοῦ.

— Ἀληθινὰ, Γιαννοῦλα, εἶπεν ὁ Βλοῦμεμπαχ θαυμάζων τὸ μέγα θηρίον ἐξηπλωμένον ὡς πλοῦσιος Ἰνδοῦ ἐπὶ τοῦ φορείου, αὐτῶ ὄντι ἐφόνευσεσ τοιαύτην γιγαντιαίαν ἄρκτον;

— Τώρα, ἀπεκρίθη ἡ νέα στρέψασα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν σὶρ Ἑρρίκον, ὅστις τὴν ὥραν ἐκείνην ὑπεβάσταζε μετὰ κόπου μίαν ἄρκιν τοῦ φορείου, τώρα αἰσθάνομαι τὸν θράκητον. Δὲν ὀμοιάζω ἀρχόντισσαν τοῦ μεσαιῶνος ἐπιστρέφουσαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μετὰ τὴν ἵππων;

— Κ. Γιαννοῦλα, εἶπεν ὁ Ἑρρίκος, ὑπερηφανεύσθε, φαίνεται, καὶ εὐχαριστεῖσθε νὰ μᾶς βλέπετε εἰς τοὺς πόδας σας.

Ἡ δὲ νέα μαστίσασα τὸν ἵππον προεβῆ μακρὰν, σπεύδουσα νὰ φθάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπως τακτοποιήσῃ τὸ τε ἐνδυμα καὶ τὰς ιδέας αὐτῆς. Τὸ ἐσπέρας ἐκεῖνο ἐδίδετο παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς συμπόσιον, εἰς ὃ ἐμελλε νὰ παρευρεθῶσι πάντες οἱ μετασχόντες τῆς θήρας. Ἡ Γιαννοῦλα περιεποιήθη πάντας μετὰ πολλῆς ἀξιοπροσέας καὶ φιλοφροσύνης ὡς ἂν ἦσαν ἐκ τῶν ἐγκρίτων. Οἱ Καναδοὶ, συνειθισμένοι εἰς λιτὰ γεύματα καὶ ἀγνοοῦντες τὴν ἐντέλειαν τῶν εὐρωπαϊκῶν φαγητῶν, ἐφίγον πολὺ, ὠμίλησαν ὀλίγον, καὶ ἐθαύμαζον τὴν ξανθὴν καὶ λευκὴν νέαν, ἥτις ἐφέρετο ὡς βασιλίσα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Βλοῦμεμπαχ παρετήρει φιλοστόργως τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, δειλὴν μὲν οὖσαν τὴν προτερίαν, σήμερον

δὲ γενναίαν. Καὶ ὁ Ἑρρίκος ἔστρεφεν ἐνίστε πρὸς αὐτὴν τὸ βλέμμα μετ' ὑπερηφανίας.

Τὴν νύκτα οἱ Καναδοὶ, λαβόντες τὰ τηλεβόλα, τοὺς σάκκους καὶ τὰ πυριτιδοφόρα κέρατα, εἰσῆλθον εἰς τὸ δάσος ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ καταλύματα αὐτῶν. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ μετὰ τὸ βαθυτάτου σκότους καὶ πυκνοτάτων δασῶν εὕρισκον εὐκόλως τὸν εὐθὺν δρόμον· διότι θέτοντες τὸν πόδα ἐπὶ γῶματος ἢ πέτρας ἐγίνωσκον ἀδιστακτικῶς ποῦ εὕρισκοντο. Πυξίδα εἶχον τὸν ἄνεμον, καὶ ἂν ὁ καιρὸς ἦτο εὐδίας, ἢ ἔψαυον κορμὸν δένδρου, ἢ καὶ ἔθετον τὸν πόδα ἐπὶ χόρτων, ἃ τινὰ δεικνύουσι πάντοτε τὴν μεσημβρίαν, καὶ ἀμέσως ἐνόουν ποῦ ἔπρεπε νὰ διευθυνθῶσιν.

Ἡ δὲ Γιαννοῦλα, ἀποχωρήσασα εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτῆς, προσεπάθησε νὰ λησμονήσῃ τὰς συγκινήσεις τῆς ἡμέρας καὶ νὰ κοιμηθῇ· ὁ ὕπνος ὅμως αὐτῆς ὑπῆρξε τεταραχμένος. Ἐνειρεύετο ὅτι διέτρεχε τὰ δάση ὡς ἄλλη Ἄρτεμις κατὰδιώκουσα θηρία· ὅτι ὁ σὶρ Ἑρρίκος ἐκάλπαζε παρ' αὐτὴν, ὅτι παρηκολούθει συρόμενος ὡς αἰχμάλωτος διὰ λεπτοῦ νήματος, ὅτι διέσχίζον ἀμφότεροι τοὺς ἀέρας πλήρεις εὐδαιμονίας καὶ χαρῆς, ὅτι μετὰ ταῦτα κατέπιπτεν εἰς ἄβυσσον καὶ ὅτι μετ' ὀλίγον ἐπανήρχετο εἰς τὰ πρῶτα. Ἡ ἡμέρα ἦτο προκεχωρημένη ὅτε ἐξύπνησε, βεβαρημένην ἔχουσα τὴν κεφαλὴν ἕνεκα τῶν ὀνείρων. Καὶ ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην τὸν πρόην γαλήνιον ὕπνον, τὴν παλαιὰν ἡσυχίαν, ὅτε ἐξῆ δειλὴ καὶ μεμονωμένη ὑπὸ τὴν πατρικὴν στέγην, καὶ ἠπόρει διὰ τί καὶ σήμερον δὲν εἶναι ἡ αὐτῆ. Τὴν ὥραν ἐκείνην εἶδε τὸν Ἑρρίκον περιερχόμενον ἐπιππὸν τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ὁποῖος ἐφάνη αὐτῇ κατ' ὄναρ, εὐγενῆ, γενναῖον, ὑπερήφανον, καὶ ἐλυπήθη ὅτι δὲν ἐνόησεν ἐξ ἀρχῆς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ξένου, διαχύσαντος νέον φῶς εἰς τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς. Ἀλλὰ τί καὶ ἂν ἐξετίμα αὐτὸν ἀφοῦ ἐμελλε ν' ἀναχωρήσῃ τὸ φθινόπωρον, ὡς παροδικὸν πτηνὸν γινόμενον ἄρκτον ἅμα ἀρχομένου τοῦ ψύχους; Ἡ ἀνάμνησις αὐτῆ κατέβαλεν ἐν ἀκαρεῖ τὸ θάρρος αὐτῆς, αἰσθανθείσης μέχρι μέσης καρδίας τὰς παγεράς προσβολὰς κατεψυγμένου χειμῶνος.

(Ἐπεταὶ τὸ τέλος.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Δύο γεν. Συνελεύσεις τῶν ἑταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας, συγκροτηθεῖσαι τῇ 29 Μαΐου καὶ τῇ 19 Ἰουνίου 1866. Ἐν Ἀθήναις, 1866.

Τὰ κατὰ τὴν ἀοιδίον πρωταθλητὴν τοῦ ἱεροῦ τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνος, τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον τὸν Ε', καταταχθέντα μὲν, διερωθέντα καὶ ὑπομνηματισθέντα

ὕπὸ τοῦ καθηγητοῦ Γ. Γ. Παπαδοπούλου κλ., συλλεγόμενα δὲ καὶ ἐκδοθέντα ὑπὸ Γ. Μ. Ἀγγελόπουλου ἱεράρχου. Τόμ. Β'. Ἀθῆν. 1866.

Ἡ ἐν Νεαπόλει Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ὑπὸ Νικολάου Κατραμῆ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ζακύνθῳ, 1866.

Ἐθνικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1867, ἐκδοθὲν ὑπὸ Μαρίνου Π. Βρετῶ κλ. Ἔτος Ζ'. ἐν Ἡερσίοις.

Καὶ ἄλλοτε εἶπομεν ὅτι πολλάκις ὁ ζῆλος καὶ ἡ προαίρεσις, συναντιλαμβανόμενης καὶ τῆς ἐπιμελείας, ἐγείρουσι τρόπαια καὶ κατὰ ἰσχυροτάτων δυσχερειῶν. Τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τούτων ἐπικυροῦν ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία, ἥτις ἄνευ σχεδὸν πόρων καὶ ἄνευ υποστηρίξεως, πόρους δὲ καὶ υποστηρίξειν ἔχουσα τὸν ζῆλον τῶν μελῶν αὐτῆς, καὶ ἀνασκαφὰς ἐνεργεῖ, καὶ ἀρχαῖα περισυνάγει, καὶ τὰ ὑπάρχοντα κειμήλια περιποιεῖται καὶ φυλάττει.

Πρὸ τινῶν μηνῶν ἀνέγνωμεν ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ σύντομον περίληψιν τῶν ἐν ἔτει 1865 πρακτικῶν τῆς εἰρημένης ἐταιρείας (1)· σήμερον δὲ ποριζόμεθα ἐκ τῆς ἀνά χειρὸς ἐκθέσεως καὶ τὰ μετὰ ταῦτα πρᾶχθέντα. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐξηκολούθησεν ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, διακνηθεισῶν 6,000 δραχμῶν δι' ἑλλειψιν ὅμως χρημάτων, διεκόπη τὸ λαμπρὸν αὐτὸ ἔργον, τὴν δὲ ἑλλειψιν, προερχομένην ἐκ τῆς ἀκηδῆς τῶν συνδρομητῶν, στιγματίζει μετὰ δικαίας ἀγανακτήσεως ὁ πρόεδρος Κ. Φ. Ἰωάννου. Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἀνεκαλύφθη καὶ ἡ πρωτοφανὴς σφαιρα, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον (2).

Ἐνησχολήθη πρὸς τούτοις ἡ Ἐταιρεία καὶ εἰς ἀποθεσιν, τακτοποίησιν καὶ συνερμολογίαν ἐν τῷ Βαρβακείῳ γυμνασίῳ οὐκ ὀλίγων ἀρχαιοτήτων, ἐξ ὧν δύο λέγονται αἱ ἀξιολογώτεραι· ἦτοι, « ἐν ἀγγεῖον ἀττικὸν μέγα μὲ ζωγραφικὴν προθέσεως νεκροῦ γυναικὸς καὶ μὲ ἵππους τινὰς προελάνοντα, προῖον τῆς ἀρίστης τέχνης, καὶ ἐν λίθινον σύμπλεγμα Ὀπείας καὶ Μινωταύρου ὀλίγον ὑπὲρ τὸ φυσικὸν μέγεθος » (3). Πρὸς τὴν τακτοποίησιν ταύτην καὶ τὴν συγρόλλησιν ἐδαπανήθησαν 2,165 δραχμαί. Ἠγοράσθησαν δὲ καὶ διάφορα ἀρχαῖα ἀντὶ 2,274 δραχμ.

Καὶ ἂν δι' ἐλαχίστων πόρων κατωρθώθησαν ταῦτα, πόσον ἀξιολογώτερον θὰ κατωρθοῦντο ἂν οἱ συνδρομηταὶ ἀπέτιον τὴν εὐτελεῆ αὐτῶν συνδρομὴν; Ἐκ τῶν 891, μόνον 206 κατέβαλον αὐτὴν, ἦτοι 440 ἐν Ἀθήναις, 25 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ 39 ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

(1) Πανδ. τόμ. ΙΖ', σελ. 27.
(2) Πανδ. τόμ. ΙΓ', σελ. 454.
(3) Δύο γεν. Συνελ. κλ. σελ. 8.

Ἡ Ἐταιρεία δεινολογεῖται καὶ αὖθις διὰ τὴν ἀνεύθειαν τοῦ ταμείου αὐτῆς, ἀνέχειαν μὴ ἐπιτρέπουσαν τὴν ἐκδοσιν εἰδικῆς ἐφημερίδος. Καὶ σημειώτερον ὅτι ἡ ἐκδοσις αὕτη δὲν θὰ ἦτο εἰς μόνην τὴν τέχνην καὶ τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα ὡφελιμοτάτη· διότι οἱ ἐκ τῆς Δύσεως ἔχουσι τὴν ἰδέαν, ὡς εἶδομεν, ἐσφαλμένην, ὅτι ἀγνωμονοῦντες δὲν περιθάλλομεν τὰ μνημεῖα τῆς προγονικῆς ἡμῶν δόξης.

Τοῦ πρώτου τόμου τοῦ δευτέρου τῶν ἀνωτέρω ἀγγελλομένων πονημάτων ἐκδοθέντος τὸ παρελθὸν ἔτος, ἐγένετο βιβλιογραφικὴ τις μνεία ἐν τῷ 373 φυλλαδίῳ τῆς *Πανδώρας* (σελ. 355). Ὁ δὲ ἀνά χειρὸς ὑπερέχει ἐκείνου κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποικιλίαν τῆς ὕλης καὶ κατὰ τὸ εὐμέθοδον τῆς κατατάξεως τῶν ἐγγράφων. Καὶ πρώτον μὲν περιέχει ἐγγράφα ἀφορῶντα εἰς τὸν βίον καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ αἰοδίου πατριάρχου, δεύτερον δὲ ἑμμετρα, τρίτον ῥητορικὰ, τέταρτον μυθιστορικὰ, πέμπτου εἰκονογραφικὰ καὶ κηθεζῆς. Πάντα δὲ ταῦτα συντελοῦσιν εἰς τρανωτέραν ἀπόδειξιν ὅτι ὁ πρωτόαθλος ἐκεῖνος ἱερομάρτυς ἀνεφλέγετο ὑπὸ ἐνθέρμου φιλοπατρίας, καὶ ὅτι οὐ μόνον τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ τῆς πατρίδος ὑπῆρξε στήλος καὶ καύχημα.

Σημειώτερον ἐνταῦθα ἐν παρόδῳ, ὅτι ἐκ τῶν περὶ τοῦ αἰοδίου Γρηγορίου γραψάντων μόνος ὁ Μελίρρυτος ἀναφέρει, ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐκκλησιαστικαῖς τοῦ μακκρίου ἐκείνου πονήμασι « συνέγραψεν ἑλληνιστὶ σχόλια εἰς τὰ ἠθικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους » (1). Περὶ τοιοῦτου βιβλίου οὐτε ὁ Κ. Παπαδόπουλος Βρετὸς λέγει τι ἐν τῷ Καταλόγῳ αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν ἔλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καταφυγὼν εἰς Νεάπολιν ὁ Θεωμᾶς Παλαιολόγος, ἀδελφὸς τοῦ ἐνδόξου πρῶτου αυτοκράτορος, μετὰ τινῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἀνήγειρον ἀδελφὸν τοῦ αυτοκράτορος Κηρόλου Ε' ναὸν τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ἐν ᾧ ἐτελοῦντο τὰ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἐκτοτε καὶ βούλαι Παπῶν, καὶ ψήφισματὰ ἡγεμόνων, καὶ συνθήκαι ἐξεδόθησαν ἀναγνωρίζουσαι εἰς τοὺς ἐν Νεαπόλει ὁμογενεῖς τὸ δικαίωμα τοῦ ἔχειν ἐλευθέραν τὴν συνειδήσιν, « ὡς καὶ οἱ Μωαμεθᾶροι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι. » Τὸ κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1784 ἔτους ἐκδοθὲν ψήφισμα τοῦ βασιλέως τῶν Δύο Σικελιῶν, καὶ τὸ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1801 ἐπικυροῦσι ῥητῶς καὶ σαφῶς τὸ δικαίωμα τοῦτο, « in quella speciale maniera che è lumi del secolo, i quali la sovrana autorità deve incoraggiare e proteggere » κλ. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως τὰ φῶτα, ἅτινα ἔλαμ-

(1) Χρονολογία ἱστορικῆς φιλοπενηθείας ὑπὸ Κυριακοῦ Μελιρρύτου τοῦ Θεσσαλονικέως. Σελ. 355.

Εἰσόδημα.

4,100,000	ἡμίστατα ἐλαίου ἀνά 45 γροσ.	τὸ ἐν γρ.	49,500,000
	Ἐκ πωλήσεως πορτοκαλλίων	»	2,500,000
	» μετὰξῆς	»	4,200,000
	» κηροῦ	»	450,000
	» καστάνων	»	400,000
	» ἀμυγδάλων	»	420,000
	» τυροῦ	»	400,000
	» ξυλοκεράτων	»	300,000
	» βαλκανιδίων	»	350,000
		Γρ.	54,620,000

ἦτοι 44 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

*Εξόδα.

Φόρος ἄλατος ἀνά 1 γρ. ἢ οὐκ γρ.	3,380,000
» καπνοῦ ἀνά 12 »	2,000,000
» στρατιωτικὸς	2,000,000
Δέκατα	33,000,000
Τελώνιον	9,000,000
Μισθοὶ 5 ἀρχιερέων	680,000
Φόρος ζώων	480,000
» δημοπρασιῶν	483,000
Ἰχθυοπωλεία	490,000
Φόρος καπνοῦ	49,000
» καφέ	89,000
» κρέκτος	420,000
Δημόσιος σταθὸς	484,000
Βαρβαῖα	40,000
Ἀχθοφόροι	420,000
Ἐνοικιαστήρια	290,000
Χαρτόσημον 16 εἰδῶν	4,800,000
Φανοὶ	400,000
Δικαστικὰ δικαίωματα	4,480,000
Πρόστιμα	480,000
Ἄδειαι πρὸς πώλησιν ποτῶν, οἶνον οἴνου κλ.	300,000
	Γρ. 55,756,000

Ἄρα οἱ φόροι εἰσὶν ἀνώτεροι τῶν ἐσόδων κατὰ 4,436,000 γρ. ἦτοι κατὰ 300 χιλιάδας δραχμῶν. Καὶ σημειώτερον ὅτι δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς αὐτοὺς, ὡς λέγει ὁ Times καὶ ὁ Morning Star, παντοῖα ἄλλα ἐξόδα, οἷον ἔρανοι, καταναγκαστικὰ δάνεια καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ὁ ἐκδότης τοῦ Ἑθνικοῦ Ἡμερολογίου δεινολογεῖται ὅτι μὲ ὅλας τὰς ἐκτάκτους συνδρομὰς τῶν πατρῶνων τούτου, ἐζημιώθη τὸ 1866 ὑπὲρ τὰς πέντε χιλιάδας φράγκων, καὶ διὰ τοῦτο φαίνεται φοβούμενος μὴ ὁ ἀνά χειρὸς τόμος εἶναι ὁ τελευταῖος. Οὐδὲν τὸ παράδοξον. Ἐνόςμῳ δὲν τιμηθῶσι τὰ βί-

παν ἐν Νεαπόλει κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνεστάτος αἰῶνος, ἐσβέσθησαν μετὰ ταῦτα, καὶ οἱ ἐπελθόντες ἡγεμόνες τῶν Δύο Σικελιῶν ἤρπασαν τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν ὀρθοδόξων. Εἰς μάτην καὶ στηλίτευσις τῆς ἀδικίας, καὶ ἰκεσίαι, καὶ παρέμβασις τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως! ἡ μισαλλοδοξία τῆς ἐν Νεαπόλει ἐξουσίας καὶ ψήφισματὰ ἠθέτει, καὶ δικαιοσύνην ἐμυκτηρίζε, καὶ συνειδήσας παρεβίαζε, ὥστε ἡ παρνομία διήρκεσεν ἱκανὰ ἔτη. Μεταβλήθεισος ὅμως τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἰταλίας, μεταβλήθησαν καὶ τὰ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας. Οἱ ὀρθόδοξοι ἀπήτησαν δικαστικῶς τὸ δικαίον, καὶ τὰ δικαστήρια, ἐλευθέρῃ ἤδη πάσης κωκυτικῆς ἐπιφροῖας, ἀπέδωκαν αὐτὸ πρωτοδικῶς· ἀλλὰ μέχρι τῆς αἰσίας ταύτης ἐκβάσεως πολλοὶ κατεβλήθησαν ἀγῶνες, ὧν τινες ἀφείλονται καὶ εἰς τὸν συγγραφέα τῆς ἀνά χειρὸς συγγραφῆς, ἄνδρα δξύν καὶ δραστικόν, ὡς οἱ συμπολιταὶ αὐτοῦ Ζακύνθιοι, κληθέντα πρώτον ἐφημέριον τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ συγγραφεὺς ἐνόμισε συντελεστικὸν εἰς τὸ δικαστικὸν τέλος τῆς υποθέσεως ταύτης νὰ ἐξιστορήσῃ τὰ περὶ τῆς ἐν Νεαπόλει ἐκκλησίας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς σήμερον, πρὸς πλείονα ἀπόδειξιν ὅτι οἱ ὀσμελιώσαντες, καὶ οἱ θαπνησαντες, καὶ οἱ προκίσαντες αὐτὴν ἦσαν ὀρθόδοξοι. Περιγράφει δὲ ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα μετ' ἀκριθείας, καὶ συγκινεῖ ἀληθῶς τὴν καρδίαν, ὅτε διηγουόμενος τὰς ἐναντίον αὐτοῦ ἐνεργείας τῶν ἑτεροδόξων, ποιεῖται μνείαν τῆς ἀξιομνημονεύτου ἡμέρας (26 Σεπτεμβρίου 1865) καθ' ἣν « ἠξιώθη νὰ ἱερουργῆσῃ ἐνώπιον διακοσίων καὶ ἐπέκεινα Ἑλλήνων, Ἑλληνίδων καὶ Ἑλληνοπαίδων, καταδεδικασμένων τοσαῦτα ἔτη νὰ ἀφιστῶνται τοῦ πατρίου κληροδοτήματος, καὶ νὰ μνημονεύσῃ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, τὸ σεβαστὸν ὄνομα τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Α', καὶ ἐκείνο τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως τῆς Ἰταλίας Βίκτωρος Ἐμμανουήλ, ἃ τινὰ προεκάλεσαν κρουνηδὸν τὰ δάκρυα πάντων τῶν ἐκκλησιαζομένων » (σελ. 30).

Τὸ Ἑθνικὸν Ἡμερολόγιον εἶναι αὐτὸ ἐκεῖνο ὅπερ κατ' ἔτος φιλοδορεῖ ὁ Κ. Μ. Βρετὸς εἰς τὸ ἑλληνικὸν δημόσιον, περιέχον πάντοτε πολλὰ καὶ τερπνὰ καὶ διδακτικὰ καὶ ποικίλα, καὶ αὐτὴν ἐτι τὴν ὄψιν εὐφραίνοντα· διότι καὶ ἐφέτος περιέχει τεσσαράκοντα δύο εἰκόνας κρισιτώσας πρόσωπα, καταστήματα, τόπους, ἄνθη καὶ τὰ τοιαῦτα.

Μεταξὺ ἄλλων περιέργων εἰδήσεων, μάλιστα τῶν στατιστικῶν, ἀναγινώσκωμεν καὶ τὸν ἐπόμενον ἰσολογισμόν, δεικνύοντα κατὰ μέσον ἔρον τὸ εἰσόδημα καὶ τὰ ἐξόδα τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ τῆς Κρήτης κατὰ τὰ τελευταῖα δύο ἔτη.

Ελίς όπως και πρὸ τοῦ 1821 ἔτους, ἦτοι ἐνόσω οἱ εὐποροὶ τῶν ἡμετέρων δὲν ἀποφασίσαντι νὰ συντρέχωσιν αὐτὰ ἐκ τῶν ψυχίων, ὡς καὶ ἄλλοτε εἶπομεν, τῆς τραπέζης αὐτῶν, τὸ κυριώτατον ὄργανον τοῦ ἐκπολιτισμοῦ τῆς πατρίδος, ὃ ἐστὶ τὰ συγγράμματά, θέλει καταστραφῆ. Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι καὶ ὁ τοῦ ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας πρόεδρος ἠρμήνευσε τὰ αὐτὰ κερὰπον. Ἄς ἐλπίσωμεν πλείονα συναίσθησιν τοῦ ὠφελίμου παρὰ τῶν ἐχόντων, καὶ ἂς εὐχρηθῶμεν κερτερίαν πρὸς τοὺς διὰ συγγραφῆς ἐκδιώκοντας τὸ κοινὸν καλόν. Συμβουλευόντες ἑμῶς κερτερίαν, ἐνθυμούμεθα ὅτι ἔλεγεν ἡμῖν πάλαι ἐπίσημός τις Γαλλίς: « Le conseil est bon, mais à qui peut attendre. »

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ.

(Τίτλος. Ἰδε φύλλ. 379.)

Καὶ τοιοῦτος μὲν ὑπῆρξεν ὁ Παναγιώτης Παλαμάς· ἰδοὺ δὲ καὶ σημείωσις ὅσον οἶόν τε ἀκριβῆς τῶν πρὸ αὐτῶ μαθητευσάντων.

1) Γεράσιμος Γουλεμῆς, Μεσολογγίτης, χρηματίας περὶ τὸ 1765 ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς Κωνσταντινούπολιν.

2) Φραγκούλης Γουλεμῆς, ὁ τοῦ Γερασίμου ἀδελφός, ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ ἐποχῇ διδάξας τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

3) Ἀνδρέας Κωνσταντίνου Κελογεράς, ὅστις τελειόφοιτος μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα τοῦ τὸ Μεσολόγγιον, περὶ τὸ 1764. Διακεκριμένος ἰατροφιλόσοφος καὶ διαφόρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν κάτοχος.

4) Παῦλος Σιδέρης, σύγχρονος τοῦ βηθέντος Κελογερά καὶ συναδέλφος, ὅστις μεταβὰς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διεβίωσε ἐκεῖ εὐδοκίμως ἐξασκῶν τὴν ἰατρικὴν τέχνην.

5) Ἀναστάσιος Γουλεμῆς, πρῶτος ἐξάδελφος τῶν δύο ἀνωτέρω, κάτοχος οὐ τῆς τυχούσης ἑλληνικῆς παιδείας, καὶ προϊστάμενος τῶν κοινῶν μετὰ τοῦ βηθέντος Κελογερά.

6) Δημήτριος Ράζης ἰατροφιλόσοφος καὶ γλωσσομαθῆς, ὅστις ἀποδημήσας ἐκ Μεσολογγίου διεβίωσε εἰς Κωνσταντινούπολιν μετερχόμενος τὴν τέχνην του, καὶ χρηματίας ἰατρός τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1780, ἀρχιναυάρχου, τοῦ Σουλτάν Ἀμπουλ-Χαμίτ.

7) Κωνσταντῖνος Ραζικότσικας, ἰατροφιλόσοφος καὶ οὗτος, ἐξασκήσας φιλανθρώπως τὴν τέχνην του εἰς Μεσολόγγιον καὶ Αἰτωλικὸν ἀπὸ τοῦ 1790—1815.

8) Ἀναστάσιος Παπαζογλου, συγγενὴς τοῦ Παπαζογλου, τοῦ διαδραματίσαντος σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τῇ σκηνῇ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ὀρλόφ εἰς τὴν Μεσόγειον. Οὗτος ἀριστὸς ἰατρός κταστὰς, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐξήσκησεν εὐδοκίμως τὸ ἐπάγγελμα του εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐπανκλήμας εἰς τὴν πατρίδα του τὸ Μεσολόγγιον μετήρχετο ἐκεῖσε τὴν τέχνην του μέχρι τοῦ 1821.

9) Παπᾶ Πέτρος ἐκ Φθιώτιδος, ὅστις τελειόφοιτος τῆς Παλαμαϊκῆς σχολῆς ἐχρημάτισεν ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς τὸ Ἀγρίνιον διαρκῶς μέχρι τοῦ 1821.

10) Χρῦσανθος μοναχὸς Πελοποννήσιος, διδασκαλεύσας ἐν τῇ νήσῳ τῶν Κυθήρων.

11) Ἀναγνώστης Ἰθακήσιος, ὁ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διδάξας τὰ γραμματικὰ ἐν τῇ πόλει τῆς Ἰθάκης.

12) Παῖπιος μοναχὸς, σύγχρονος, συμμηθητῆς ἅμα δὲ καὶ διδάσκαλος τοῦ συμπατριώτου τοῦ Ἀναγνώστου.

13) Κωνσταντῖνος Κελογεράς, ἐπὶ τοῦ προμηθέντος Ἀνδρέου, ὅστις ἐφάμιλλος τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἀρετῇ τοῦ πατρὸς διέπρεψεν ἐν Κωνσταντινούπολει μετὰ τῶν τότε ἰατροφιλοσόφων ὁμογενῶν, χρηματίας καὶ ἰατρός τοῦ Σουλτάν Σελίμη· ἀπεβίωσε δὲ ἐκεῖσε τὸ 1821.

14) Χαράλαμπος Γκαρμπούνης, διδάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς Κωνσταντινούπολιν μέχρι τοῦ 1815, γόνος τοῦ Μεσολογγίου καὶ οὗτος.

15) Φραγκούλης Γκαρμπούνης ὁ τοῦ Χαράλαμπος ἐξάδελφος, διδασκαλεύσας καὶ οὗτος εἰς Κωνσταντινούπολιν μέχρι τοῦ 1818.

16) Νικόλαος Γκαρμπούνης ὁ τοῦ Φραγκούλη ἀδελφός, καὶ ἐφάμιλλος ὁμοτέχνης ἐν Κωνσταντινούπολει μέχρι τοῦ 1820.

17) Κωνσταντῖνος Φωμάκης, ἀριστὸς φιλολόγος καὶ γλωσσομαθῆς, διδάξας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας τὸ πρῶτον εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Βουκουρέστιον. Οὗτος μετέφρασεν εἰς τὴν ἑλλάδα φωνὴν τὸν Βροῦτον καὶ Κάσσιον, καὶ συνεργάτης ὑπῆρξεν εἰς τὴν σύνταξιν τῆς Κιβωτοῦ.

18) Βασίλειος Φωμάκης, ὁ νεώτερος τοῦ Κωνσταντίνου ἀδελφός, διδασκαλεύσας μέχρι τοῦ 1820 εἰς Κωνσταντινούπολιν.

19) Εὐστάθιος Παλαμάς, ἀνεψιὸς τοῦ Παναγιώτου, ὅστις διδασκαλεύσας εἰς Κωνσταντινούπολιν μέχρι τοῦ 1821, μετέβη εἰς τὴν ἑλλάδα καὶ ἐξῆσε μέχρι τοῦ 1828, διδάσκων εἰς τὴν Κάλαμον, ἧτις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκαίνην ὑπῆρξε χιλιᾶδων οἰκογενειῶν τὸ καταφύγιον.

20) Δημήτριος Οἰκονομόπουλος, ὁ Βενδραμῆν ἐπιλεγόμενος, ὅστις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς τρεχούσης ἑκατονταετηρίδος διδάσκων εἰς Κωνσταντινούπολιν, προσεκλήθη εἰς τὴν σχολαρχίαν τῆς Ἄρτης, ἣν καὶ

διετήρησεν ἐπαξίως μέχρι τοῦ 1820. Ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τῆς πατρίδος του ἀπολέσας τὰ πάντα καὶ τὸν μονογενῆ καὶ ἀριστὸν υἱόν του προσέφυγε μετὰ τῆς συμβίας καὶ τῆς κόρης του εἰς τὴν νῆσον τῶν Παξῶν, ὅπου ἰδιωτεύων ἐδίδασκε τὴν ἑλληνικὴν καὶ Γαλλικὴν γλῶσσαν μέχρι τοῦ 1828, καὶ τότε ἐπανκλήμας εἰς Μεσολόγγιον ἐξῆσε θεαρέστως μέχρι τοῦ 1840.

21) Κωνσταντῖνος Καραπάνος ἀπὸ Ζάβιτσας, κόμης τῆς Ἀκαρνανίας, ὅστις περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος χρηματίας διδάσκαλος εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐπανκλήμας εἰς τὴν πατρίδα του κατέστη διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς εἰς τὴν κόμην Κατούναν· μετὰ ταῦτα ἀποκατέστη εἰς Ἀγρίνιον τοῦ 1821, κατὰ δὲ τὸ 1826 πανοικί μετοικήσας εἰς Ἥπειρον, ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς Πρέβεζαν καὶ Ἄρταν, ὅπου καὶ ἀπεβίωσε πλήρης ἡμερῶν τῷ 1840.

22) Φώτος Καραπάνος ἀδελφός τοῦ Κωνσταντίνου νεώτερος, ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς Βόνιτσαν μέχρι τοῦ 1824.

23) Γαλάνης Σηλαμπάνης Ἀκαρναν, διαδεχθεὶς τὴν διδασκαλικὴν θέσιν τοῦ βηθέντος Κωνσταντίνου Καραπάνου εἰς Κατούναν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ.

24) Σταματέλος Σηλαμπάνης ὁ τοῦ Γαλάνη ἀδελφός, ἀποβίωσας εἰς Ἀγίαν Μαῦραν κατὰ τὸ 1825, δημόσιος ἑλληνοδιδάσκαλος διαμείνας ἐπὶ πολυετίαν αὐτόσε.

25) Νικόλαος Μυροματάς Ἀκαρναν, περὶ οὗ μέτρησι Νοελ. Φιλολογ. τόμ. Β΄.

26) Ἀθανάσιος Μάνος ἐκ Πρεβέζης, διδασκαλεύσας αὐτόσε διαρκῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ του μέχρι τοῦ 1834 ὅτε καὶ ἀπεβίωσε.

27) Βενέδικτος Μυρογιάννης, ἱερομόναχος Πάργιος, πολυετὴς σχολαρχήσας εἰς Πάτρας μέχρι τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

28) Βενιαμὴν Μοναχὸς, Πελοποννήσιος ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς τὸν Μιστράν τῆς Ἀκκεδαίμονος μέχρι τοῦ 1824.

29) Ἀλέξιος Ζιμουράκης Μεσολογγίτης, διδασκαλεύσας ἐν πρώτοις εἰς Πάτρας, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Καλάβρυτα μέχρι τοῦ 1824.

30) Βενέδικτος ἱερομόναχος ὁ ἐκ Λάμαρης, διδάξας ὡς οἰκοδιδάσκαλος εἰς Κωνσταντινούπολιν μέχρι τοῦ 1828· ὅτε κατελθὼν εἰς τὴν ἐλευθερὰν ἑλλάδα ἀποκατέστη διδάσκαλος εἰς Καραβανσέραν, ὅθεν τῷ 1835 ἀποδημήσας μετέβη εἰς Πρέβεζαν καὶ μετ' ὀλίγον εἰς Ἄρταν, διδάσκων ἰδιωτικῶς τὸν ἑλληνα λόγον μέχρι τοῦ 1842, ὅτε μεταβὰς εἰς Ἰωάννινα διήγεν ἰδιωτεύων καὶ κηρύττων ἀπ' ἁμβωνος συνεχῶς, ὅπου καὶ ἀπεβίωσε πλήρης ἡμερῶν κατὰ τὸ 1850.

31) Ἰωάννης Παλαμάς, υἱὸς τοῦ Παναγιώτου πρωτότοκος, ὅστις τελειόφοιτος γενόμενος προσεκλήθη περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης εἰς τὴν σχολαρχίαν τῶν Ἀθηνῶν, κατὰ δὲ τὸ 1808 μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐσχολάρχησεν ἐκεῖ μέχρι τοῦ 1812, καὶ πάλιν κατελθὼν εἰς Ἀθήνας ἐπανέλαβε τὴν πρωτίστην θέσιν διαμείνας μέχρι τοῦ 1821. Μεταβὰς δὲ εἰς τὴν Ὀδησοῦν κατέστη δημόσιος διδάσκαλος, ὅθεν κατὰ τὸ 1828 ἀναχωρήσας γέρον ἤδη, ἐξῆσεν ἰδιωτεύων ἐν τῇ πατρίδι του μέχρι τοῦ 1840. Τοῦτου υἱὸς ἐστὶν ὁ νῦν ἀξιοτίμος καθηγητῆς τοῦ ἐν Μεσολογγίῳ Γυμνασίου Δημήτριος ὁ Παλαμάς.

32) Γρηγόριος Παλαμάς, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Παναγιώτου, ὅστις κατὰ τὸ 1800 διαδεχθεὶς τὴν σχολαρχίαν τῆς Παλαμαϊκῆς σχολῆς διετήρησεν αὐτὴν ἐθνοφελῶς καὶ εὐκλεῶς μέχρι τοῦ 1821· ἀπεβίωσε δὲ τὸ 1824, εἰς ἡλικίαν οὐχὶ προκεχωρημένην. Τοῦ ἀξιαγύστου τοῦτου διδασκάλου καταλέγομεν ὡς ἐπίμετρον τῆς βιογραφικῆς ταύτης περιλήψεως τοὺς ἐπομένους ἐλλογιμοὺς μαθητὰς, οἵτινες ἐγένοντο γνωστοὶ ἡμῖν.

1) Ἀναστάσιος Μπεκιάρης Μεσολογγίτης, διδασκαλεύσας ἐν τῇ κωμοπόλει τῶν Καλαβρύτων ἀπὸ τοῦ 1808—1812, ὅτε καὶ ἀπεβίωσε.

2) Εὐστάθιος Ἀνδρέου Κελογεράς, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1810 μέχρι τοῦ 1821 διέτριψεν εἰς Ἰωάννινα ὡς διδάσκαλος τοῦ Σαλῆ Πασᾶ, τελευταίου υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ.

3) Δημήτριος Καψάλης, σύγχρονος τοῦ Εὐσταθίου, διδάσκαλος καὶ οὗτος χρηματίας, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, τοῦ Ἰσμαῆλ, μόνου υἱοῦ τοῦ Βελῆ Πασᾶ.

4) Τριαντάφυλλος Σποντῆς, γλωσσομαθῆς καὶ ἀριστὸς ἑλληνιστῆς, χρηματίας διδάσκαλος εἰς πόλιν τῆς ἑλλάδος ἄγνωστον ἡμῖν.

5) Παντολέον Βάλβης ἱερεὺς, διδάσκαλος ἐν Κωνσταντινούπολει ἀπὸ τοῦ 1813—1821.

6) Χρῆστος Μπεκαούζης ἱερεὺς, σύγχρονος τοῦ Παντολέοντος καὶ διδάσκαλος εἰς Κωνσταντινούπολιν.

7) Ἰωάννης Δημητρίου διδασκαλεύσας ἀπὸ τοῦ 1810—1825 εἰς τὴν πατρίδα του, τὸ Αἰτωλικόν.

8) Κωνσταντῖνος Κοκκινόμυτης, συμπατριώτης τοῦ Δημητρίου, καὶ σύγχρονος διδάσκαλος ἐν τῷ Αἰτωλικῷ.

9) Κωνσταντῖνος Νίκας Μενίκας, χρηματίας ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς Πάτρας μέχρι τοῦ 1817.

10) Ζαφείριος Βάλβης, ἀνεψιὸς τοῦ βηθέντος Παντολέοντος, γνωστότατος τοῖς πᾶσι διὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν παιδείαν του.

11) Σπυρίδων Τρικούπης, ὁ περιδοξὸς τῆς Αἰτωλικῆς βλαστός.

κέρως, στοχάζομαι λέγω, ὅτι εἶναι ἡ ἰδίξι. Πλὴν ἂν ἡ πρόκλησις αὐτῆ, ὡς τὸ ἐλπίζω, βοηθουμένη ἀπὸ τὴν ὁμόνοιαν ἧτις, φαίνεται, ὅτι ἐπιπολάζει ἤδη μεταξύ τῶν Ἑλλήνων, ἐτι δὲ πρὸς τούτους καὶ ἀπὸ τοὺς εὐτυχεῖς θριάμβους αὐτῶν, τοὺς τε κατὰ θάλασσαν καὶ ξηράν' ἂν ὅλα ταῦτα λέγω ἤθελον ἐπιφέρει ἀγαθὴν τινὰ μεταβολήν τῶν πραγμάτων, ἴσως ἤθέλετε δυναθῆναι νὰ προβλέψητε μόνοι, καὶ ἄνευ δυσκολίας τὴν ἀναγκαστὴν χρηματικὴν ποσότητα διὰ τὰς δύο φρεγάδας, τὰ ἀτμοκίνητα, καὶ τὴν λοιπὴν πολεμικὴν ἀποσκευὴν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἡ Ἑλλάς ἔχει βέβαια μεγίστην ἀνάγκην. Ἀλλ' εἶναι ἐξ ἴσου δυνατόν οἱ φιλέλληνας οὗτοι νὰ μείνωσι ψυχροὶ θεαταὶ τῶν ἑλληνικῶν συμβεβηκότων, ἐλπίζοντες; ὅτι αἱ Διοικήσεις θέλουσιν εἰς τὸ ἐξῆς τελειοποιήσαι ἔργον τοσοῦτον ἐμπρὸς προχωρημένον, καὶ ὅτι ὁ καιρὸς τῆς μεταβολῆς αὐτῆς ἐπλησίωσεν ἤδη. Εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν, καὶ εἰς τὴν θέσιν Σας, Κύριε, δὲν ἤθελον ἀναντιρρήτως ἐπανακρυθῆναι ἐπὶ τοιούτων ἡμιπιθάνων εἰκασίων. Οὐτε πάλιν ἤθελον ἀπελπισθῆναι διὰ τὰς κατὰ τὸ φαινόμενον ἀηττήτους δυσκολίας. Διότι οὐτε εἰσὶν ἀήττηται, οὐτε εἶναι δυνατόν νὰ εὐρεθῶσιν ἐκεῖ, ὅπου ὁ παντοδύναμος Δάκτυλος τοῦ Θεοῦ, φαίνεται ἐναργῶς ὑπερασπιστὴς, καὶ ἐπομένως πᾶς ὁ ἀγὼν θέλει ἐξ ἄπαντος τελειώσῃ κατὰ τὴν ἀχανῆ του θεῖαν βοήθειαν, καὶ κατ' εὐχὴν.

Πεισιμένως εἰς τοῦτο θέλω Σας προτείνειν ἰδέαν τινὰ τὴν ὁποῖαν, περιπλέον, ἀφίνω ὅλως διόλου εἰς τὴν ἐπίκρισιν Σας, καὶ εἰς τὴν τῶν συνυπουργῶν Σας.

Εἰς τὴν ὑπόθεσιν περὶ ἧς ὁ λόγος τοῦ χρηματικοῦ, λέγω, καὶ τῆς ὑπολήψεως, νομίζω πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀδύνατον νὰ κατορθωθῆ παρ' ὑμῶν, Κύριοι, καὶ παρὰ παντὸς ἄλλου Ἑλλήνου; εἶναι ἀναμφιβόλως εὐκολώτατον εἰς πολυχρημάτους εὐρωπαίους, ὡς εἰσὶν οἱ Κοι. Eynard, Delessert, Ternaux καὶ οἱ λοιποὶ συναδελφοὶ τῶν τραπεζίται, οἱ φιλέλληνας Βρεταννοὶ. Ἄμα λοιπὸν ὡς πληροφορηθεῖτε, ὅτι δὲν δύνασθε, κατὰ δυστυχίαν, νὰ ἐξοικονομήσητε τὴν ποσότητα τὴν ὁποῖαν χρειάζεσθε, δὲν μένει ἄλλο, νομίζω, παρὰ νὰ προτείνητε εἰς τὴν Διοίκησιν Σας νὰ διευσθυνηθῆ αὐτὴ ἡ ἰδίξι πρὸς τὰ δύο Κομητάτα τοῦ Λονδίνου καὶ Παρισίων παρακκλοῦσα καὶ προτείνουσα τὰ ἐξῆς:

1.) Νὰ ἐξετάσωσι τὰ προβλεθέντα δύο Κομητάτα τὴν κατάστασιν τοῦ χρηματικοῦ τοῦ δευτέρου δανείου.

2.) Νὰ ἀποπληρώσωσι καὶ ξεκινήσωσι τὰς φρεγάδας, τὰ ἀτμοκίνητα καὶ τὴν λοιπὴν πολεμικὴν ἀποσκευὴν.

3.) Νὰ ἀνοίξωσιν, ἂν ἡ χρῆσις τὸ καλέσῃ, καὶ τρίτον δάνειον.

Τὰ γράμματα ταῦτα, ὄντα ἐπικυρωμένα διὰ τῆς ἐθνικῆς συγκοινωνήσεως, δι' ἧς ἤθελον ἐγγυηθῆ ἡ Ἑλλάς νὰ τιμῆται τὰς ὑποχρεώσεις της ὡς πρὸς τοὺς δανειστάς τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου δανείου, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον δίδουσα πᾶσαν τὴν πληρεξουσιότητα εἰς τὰ δύο ῥηθέντα Κομητάτα, ἢ εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν διὰ νὰ διατάξωσιν ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Ἑλλάδος, τὸ μέρος τοῦτο τῶν χρηματικῶν της συμφέροντος. Ἡ Διοίκησις τότε δύναται νομίζω νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι ὁ σκοπὸς της δὲν ἤθελε ματαιωθῆ.

Αὐτοῦ Ἰσταμκι Κύριε οὐτε κρίνω ἀναγκαῖον νὰ ἐκτείνω τὴν πρότασιν περαιτέρω, καὶ εἰς πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἔκτασιν καὶ ἐφαρμογήν. Τὸ προβαλλόμενον δὲν δύναται μετ' ὠφελείας νὰ ἐκπληρωθῆ, εἰμὴ ὅταν πᾶς ἄλλος τρόπος θεραπείας μείνη ἄπρακτος. Ἴσως ὅμως μέχρι τοῦδε εὐρετε τὰ μέσζα, ὡς ἔλεγον πρὸ μικροῦ, διὰ νὰ ἐξοικονομήσητε πᾶσαν χρεῖαν μάλιστα διὰ τῶν τελευταίων χροσποίων εἰδήσεων, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ Σας ἤλθον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, καὶ διὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, τὸν ὁποῖον ἤγειρεν εἰς τὰς καρδίας τῶν φιλελλήνων Ἀγγλων ὁ ἀληθὴς φιλέλληνας Κύριος Βλακέρως.

Δέχθητε, Κύριε, μετὰ τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦ ἰδικιτέρου Σας ἀγῶνος εὐχῶν μου, τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐντελοῦς ὑπολήψεως, μεθ' ἧς εἰμί.

Γενεὴ τῆ 3/15 Φεβρουαρίου 1826.

Ἔλος πρόθυμος

I. A. K. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ 598 συλλογ. αἰτήματος
καὶ τοῦ γρίφου.

Ἰαχή. — Ἰα. — X.

Τὸ ὄμμα πρῶτον θεωρεῖ ὁ νοῦς δεῦτερον κρίνει
ἢ γλῶσσα τρίτον ὁμιλεῖ ὅσα ὁ νοῦς προτείνει.

Γ Ρ Ι Φ Ο Σ

ΘΕΟΣ ΜΑΧΩΝ

BI

